

UNIVERZA V NOVI GORICI
VISOKA ŠOLA ZA UMETNOST

Vpliv vode v fotografiji

DIPLOMSKO DELO

Anja Perše

Mentor za praktični del: Tadej Žnidarčič
Mentor za teoretični del: dr. Sarival Sosič

Nova Gorica, 2013

UNIVERZA V NOVI GORICI
VISOKA ŠOLA ZA UMETNOST

DIPLOMSKO DELO
Vpliv vode v fotografiji

TEORETIČNO DELO:

Naslov teoretičnega diplomskega dela: Vpliv vode v fotografiji

Mentor/ica: dr. Sarival Sosič

PRAKTIČNO DELO:

Naslov praktičnega diplomskega dela: Kampanile skozi vodo

Mentor/ica: Tadej Žnidarčič

Kandidatka: **Anja Perše**

Številka indeksa: 69901006

Oddelek in študijska smer: Visoka šola za umetnost, Digitalne umetnosti in prakse

Domžale, september 2013

ZAHVALA

Diplomska naloga je stvar, ki se jo je težko lotiti popolnoma sam, zato je kakršnakoli dodatna pomoč res zaželjena.

Praktični del diplomske naloge bi bil veliko težje izvedljiv brez dodatne pomoči, zato se predvsem zahvaljujem kolegu Antonu Sečniku za idejno in fizično pomoč pri izdelavi pripomočka za fotografiranje skozi steklo.

Zahvaljujem se tudi obema mentorjema, Tadeju Žnidarčiču pri svetovanju glede ustvarjanja praktičnega dela diplomske naloge in končnem izboru, ter dr. Sarivalu Sosiču za svetovanje in pomoč pri pisanju teoretičnega dela.

NASLOV

Vpliv vode v fotografiji

KLJUČNE BESEDE

fotografija, zgodovina fotografije, abstraktna fotografija, umetniška fotografija, voda v fotografiji, voda, odsevi, zvoniki

POVZETEK

V diplomski nalogi sem se posvetila raziskovanju uporabe vode v fotografiji. Dotaknila sem se tako podvodne fotografije, kot tudi vodne površine in vpliva tega elementa na naše dožemanje same fotografije. Izpostavila sem nekaj primerov različnih fotografov in fotografskih del, preko katerih se lažje vživimo v samo dožemanje pomena vode. Delno sem diplomsko nalogo namenila tudi pomenu zvonikov, saj sem le-te kot motiv uporabila v svojem praktičnem delu naloge, zato se mi je zdelo pomembno izpostaviti tudi pomen in dožemanje tovrstnega motiva. Drugi del naloge predstavlja moje praktično delo, kjer pojasnujem, kako sem razvijala samo idejo in opisujem pot, ki me je vodila do uporabljene tehnike, učinka vode na fotografijo in pravzaprav do samega končnega rezultata.

TITLE

Influence of water in photography

KEYWORDS

photography, history of photography, abstract photography, art photography, water in photography, water, reflections, bell towers

ABSTRACT

In my diploma I focused on the motif of water in photography. I included underwater photography, as well as water surface and the impact this element has on our perception of the photograph. I have pointed out few examples of different photographers and photographs, through which it is easier to understand the meaning of water. I also partially dedicated my diploma to the meaning of bell towers, which I used as a motif in practical part of diploma and that is why I thought it was important to represent the meaning and perception of such motive. The second part of the diploma presents my practical work, where I explain how I developed the whole idea and I describe the process that led to the used technique, effect of water on photography and to the final result in general.

KAZALO

NASLOV.....	III
KLJUČNE BESEDE.....	III
POVZETEK.....	III
TITLE.....	IV
KEYWORDS.....	IV
ABSTRACT.....	IV
KAZALO.....	V
UVOD.....	1
1. TEORETIČNI DEL.....	2
1.1. PODVODNA FOTOGRAFIJA.....	2
1.2. ODSEVI IN TEKSTURA VODE V FOTOGRAFIJAH.....	9
1.2.1. Avgust Berthold.....	12
1.1.1. France Stele.....	16
1.1.1. Marko Modic.....	18
1.1.2. Barry Toranto.....	20
1.1.1. Žiga Koritnik.....	21
1.1.2. Christy Lee Rogers.....	22
1.1.3. Dunja Wedam.....	25
1.2. VODA KOT ELEMENT.....	26
1.2.1. Simbolika vode.....	27
1.2.2. Voda kot snov.....	29
1.2.3. Odsevi v vodi.....	31
1.3. ZVONIKI.....	32
1.3.1. Religija.....	33
1.4. ZDRUŽITEV ELEMENTOV.....	34
1.4.1. Interpretacija.....	36

2.	PRAKTIČNI DEL.....	40
2.1.	ZAČETEK.....	40
2.2.	PROBLEMI IN REŠITVE	41
2.2.1.	Fotografiranje iz posode z vodo.....	42
2.2.2.	Odsev v ogledalu.....	43
2.2.3.	Tekoča voda po steklu.....	44
2.2.4.	Lokacije.....	46
2.2.5.	Odsevi v steklu.....	48
2.3.	REALIZACIJA.....	49
2.3.1.	Zvoniki kot motiv.....	49
2.3.2.	Pretakanje vode po steklu.....	51
2.3.3.	Končni izbor fotografij.....	52
	ZAKLJUČEK.....	59
	MONOGRAFSKE PUBLIKACIJE	61
	SPLETNI VIRI.....	62
	SEZNAM SLIKOVNEGA GRADIVA	64
	VSEBINA PRILOŽENEGA DVD NOSILCA.....	66
	O AVTORICI.....	67
	Izjava o avtorstvu.....	67

UVOD

Že od nekdaj me privlači arhitektura in posledično tudi arhitekturna fotografija, zato sem se odločila, da mojo diplomsko nalogo povežem s tovrstno vsebino. Poleg tega me od nekdaj zanima tudi simbolika, filozofija in interpretiranje umetniških del, zaradi česar sem želela v svojem diplomskem delu uporabiti tudi elemente, ki bi sami arhitekturni fotografiji dodali neko dodatno vrednost in pomen. Odločila sem se, da v praktičnem delu diplomske naloge uporabim teksturo vode, vode kot snov, ki samemu motivu daje malce drugačno perspektivo in posledično tudi simboliko.

Skozi diplomsko nalogo je moj namen spoznati, kako lahko voda tako vizualno kot tudi vsebinsko vpliva na fotografijo, kako z njo manipulira ter kakšne so možne interpretacije ob takšnem motivu.

Za glavni motiv, ki pa se skriva za plastjo vode, sem si izbrala zvonike cerkva v večjih obalnih istrskih mestih, torej nekako povežem samo arhitekturo, simboliko, filozofijo, ter nek umetniški pristop do fotografije. Zanimiva se mi zdi tudi simbolika, ki povezuje sam motiv zvonika kot predstavnika religije, ter vode kot elementa, ki ga običajno interpretiramo kot neko očiščenje, a istočasno tudi kot neko pregrado.

Izbrani motivi se mi zdijo ne le vizualno privlačni in zanimivi, temveč tudi zgodovinsko in kulturno pomembni za to področje. V meni nekako prebudijo patriotski odnos do lastne zgodovine in domovine, kar pa se mi zdi tudi pomembno približati večji množici ljudi, ki bivajo ali so bivali na tem geografskem področju. Ravno zato se mi zdi, da bi fotografije lahko bile razstavljene in predstavljene v krajih, kjer so bile posnete, saj prikazujejo lokalno kulturo, vendar na malce neobičajen in umetniški način. Prepričana sem, da bi domačini in ljudje, ki so bolj povezani z Istrsko kulturo, v mojih fotografijah našli še kakšno drugo interpretacijo in pomen.

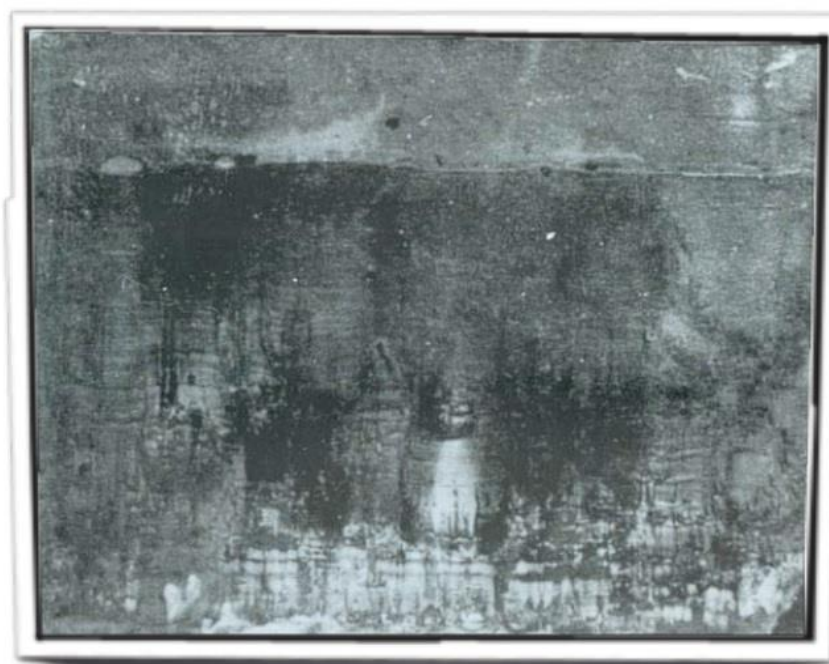
1. TEORETIČNI DEL

1.1. *PODVODNA FOTOGRAFIJA*

Če se za začetek dotaknem zgodovine fotografije, se mi zdi najbolj smiselno najprej izpostaviti podvodno fotografijo, saj je to tisto, s čimer se je pravzaprav začelo vodo bolj neposredno vpletati v fotografijo. Poleg tega se je tudi moj praktični del diplomske naloge začel razvijati iz ideje o fotoaparatu potopljenem v vodo.

Razen odsevov ali površine vode se le-ta v začetkih fotografije drugače ni mogla pojaviti, saj ni bilo primerne opreme, ki bi omogočala, da se fotoaparat potopi v vodo in ostane nepoškodovan.

"Prvi poizkusi podvodne fotografije so bili povezani z razvojem potapljanja in segajo vse do predstavitve prve klasične standardne potapljaške opreme iz konca zadnjega stoletja." (PETRON, p.3) Tu se avtor nanaša na 19. stoletje.

Slika 1: Prvi dokumentirani poskus podvodnega fotografiranja Williama Thompsona (1856)

Prvi dokumentiran poskus podvodne fotografije sega v leto 1856, izvedel pa ga je britanec William Thompson.¹ Že res, da se Thompson ni zares potopil, da bi naredil fotografijo, ampak je svoj fotoaparatus, ki je fotografiral na ploščice, v ohišju spustil na podvodna tla, zaslonko pa je nato sprožil iz čolna.² Slika 1 je prva znana podvodna fotografija.

Nemški izumitelj podmornice, Wilhelm Bauer, pa je leta 1856 v zalivu Kronstadt v Rusiji poskušal kar skozi okno svoje podmornice '*Seeteufel*' narediti podvodne fotografije. Zaradi slabe vidljivosti in neprimerne osvetlitve so bile fotografije bolj slabe kvalitete.³

Leta 1866 je Francoz Ernst Bazin fotografiral iz nekakšnega podvodnega observatorija, pri čemer naj bi bil tudi prvi, ki je uporabil umetno osvetlitev pri podvodnem raziskovanju. Nastale fotografije nikoli niso bile najdene, kar torej pomeni, da nimamo konkretnih dokazov, da so tudi dejansko uspele.⁴

Zanimivega pristopa se je leta 1988 lotil Belgijec M. Daudenart, ki je poskušal fotografirati skozi periskop podmornice, vendar zaradi slabih pogojev uspešno fotografiranje ni bilo mogoče. Ponovno sta bila glavna dejavnika za to slaba vidljivost in pomanjkanje svetlobe.⁵

Nekaj let kasneje je Američan Edward Muybridge zgradil podvodno ohišje za fotoaparatus, vendar so bile nastale fotografije izredno slabe.

¹ Filmsnotdead

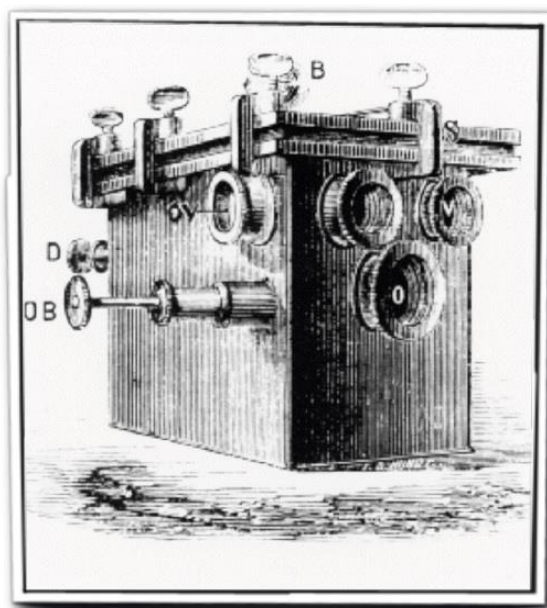
² http://www.bsoup.org/Articles/William_Thompson.php

³ PETRON , p.4-5

⁴ PETRON, p.6

⁵ PETRON, p.8

Glavni preboj v podvodni fotografiji je dosegel Francoz Louis Boutan, ki je leta 1893 ustvaril primerno vodoodporno ohišje iz bakra, v katerega je vstavil že obstoječ fotoapararat, ki je delal fotografije na ploščice. Napravo lahko vidimo skicirano na sliki 2. Prednost takšnega načina fotografiranja je bila v tem, da je bilo ploščice možno menjati kar pod vodo, poleg tega pa ni bilo potrebno dodatno ostrenje, če je bil motiv bližje od treh metrov. Kot že vsem njegovim predhodnikom, je tudi njemu težavo povzročala slaba svetloba, zaradi česar se je lotil tudi ustvarjanja primerne umetne osvetlitve. S pomočjo Arago laboratorijev v Banyulsu v Franciji so uspešno razrešili tudi to težavo in ustvarili fleše, ki so delovali tudi pod vodo. Tako so nastale prve uspešne podvodne fotografije, med drugim tudi njegov podvodni avtoportret, predstavljen na sliki 3. S to zvrstjo fotografije je Boutan nadaljeval vse do konca svojega življenja. V tem času je napisal tudi literaturo o fotografiranju pod vodo, ki še danes velja za kredibilno, saj zajema vse težave, s katerimi se fotograf srečuje v tovrstnem okolju, ter obrazloži tudi marsikatero rešitve.⁶

Slika 2: Boutanov primer podvodnega ohišja iz leta 1893

⁶ PETRON , p.11-14

Slika 3: Podvodni 'Avtoportret' Luisa Boutana (ok. 1890)

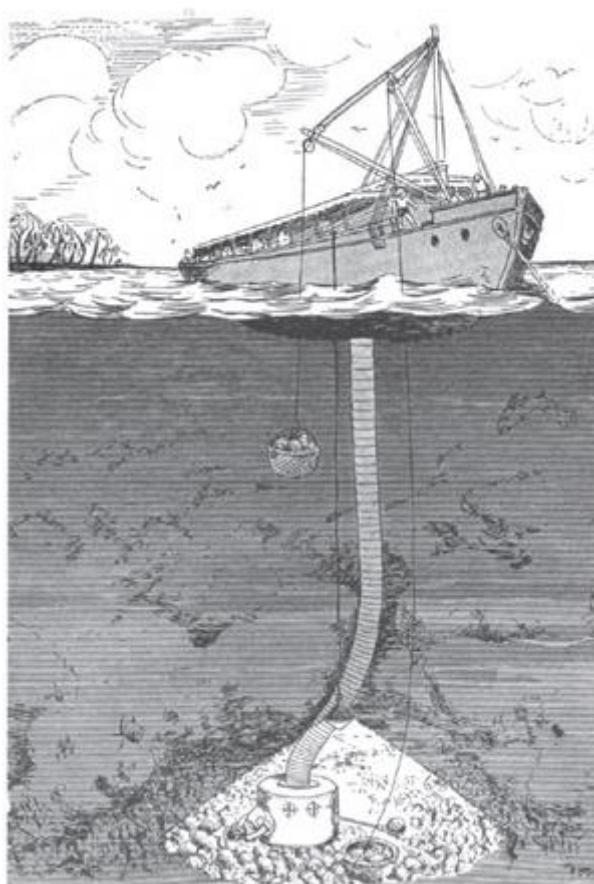
Po prvih Boutanovih poizkusih se je s tovrstno fotografijo ukvarjalo še nekaj znanstvenikov in fotografov. Med njimi je k napredku podvodne fotografije največ pripomogel Francoz Etienne Peau, ki je izumil tehniko, imenovano '*clear water cone*' ali '*stožec s čisto vodo*', ki je v industrijski in arheološki fotografiji v uporabi še dandanes.⁷

Američan John Ernest Williamson⁸ se je okrog leta 1912 podvodne fotografije lotil malce drugače. Zgradil je namreč nekakšno podvodno komoro, ki je bila povezana z

⁷ PETRON, p.20

⁸ Petron ga imenuje Jack E. Williamson, vendar drugi viri ga navajajo kot John Ernest Williamson.

ladjo, v komoro pa je nato šel on s svojim fotoaparatom. Tako pravzaprav to ni bila ravno tipična podvodna fotografija, saj za fotoaparat ni zgradil vodoodpornega ohišja, temveč nekaj, kar je že bolj spominjalo na fotografiranje iz podmornice. Prizor lahko vidimo na sliki 4. Njegov pristop je kljub temu omogočil neprecenljivo kvalitetne fotografije za tisti čas, s katerimi je požel precej velik uspeh in zanimanje širše ameriške publike. Sistem za podvodno fotografiranje, ki ga je zasnoval, je pripomogel tudi k snemanju pod vodo, ter tako leta 1916 omogočil nastanek filma *'Dvajset tisoč milj pod morjem'*, posnetega po romanu Julesa Verna.⁹

Slika 4: Skiciran primer Williamsonove podvodne komore za fotografiranje (ok. 1912)

⁹ PETRON, p.25-29

Leta 1917 ameriški znanstvenik W. H. Longley posname prvo barvno podvodno fotografijo (slika 5), saj so emulzije na filmih končno postale dovolj občutljive na svetlobo, da je bilo to mogoče. V podobnem obdobju je barvne fotografije uspešno posnel tudi američan Charles Martin. Leta 1927 so bile njune fotografije objavljene v januarski izdaji revije National Geographic pod naslovom '*The first autochromes from the ocean bottom*', ali v prevodu '*Prvi avtokromi iz dna oceana*'.¹⁰ Nekatere fotografije, med drugim tudi fotografija 6, imajo kot avtorja navedena kar oba zgoraj omenjena fotografa.

Slika 5: Prva barvna fotografija W. H. Longleya (1917)

Slika 6: Barvna podvodna fotografija W. H. Longleya in Charlesa Martina, objavljena v National Geographic leta 1927

¹⁰ PETRON, p.32-33

Med obema vojnama se je razvoj fotografiranja pod vodo ustavil, a zaradi novih tehnoloških izumov so pridobljeno znanje lahko uporabili tudi za napredek v podvodni fotografiji. "Nekaj let kasneje je tehnika podvodne fotografije dobesedno eksplodirala z izjemnimi dosežki Ivanoffa v podvodni optiki, ter Dimitrija Rebikoffa, izumitelja torpeda, ki je fotografom omogočil osvetlitev, pogon in kamero." (PETRON, p.36)

Po več kot sto letih od prvih poizkusov podvodne fotografije, je leta 1982 *Marseille Photographic Association* objavila mednarodni natečaj na temo podvodnega življenja. Čeprav je bil le-ta zelo odmeven, zaradi premalo sodelujočih niso razglasili nobenega zmagovalca.¹¹ To nam da vedeti, da ne glede na oglaševanje, podvodna fotografija ni imela razvite dovolj primerne opreme in ni bila dostopna širši javnosti. Kljub različnim poizkusom, idejam in tehnološkim rešitvam je razvoj v tovrstni fotografiji dolgo časa bolj ali manj stagniral, oziroma je napredoval počasi.

Motivi, ki so jih tovrstni fotografi običajno zajeli v objektiv, so bile različne morske živali, potopljene ladje in vodne rastline. Na začetku je podvodna fotografija predvsem stremela po znanstvenih fotografijah, ki bi pomagale razumeti življenje pod vodo. Bolj umetniške ali komercialne fotografije so se pojavile mnogo kasneje.

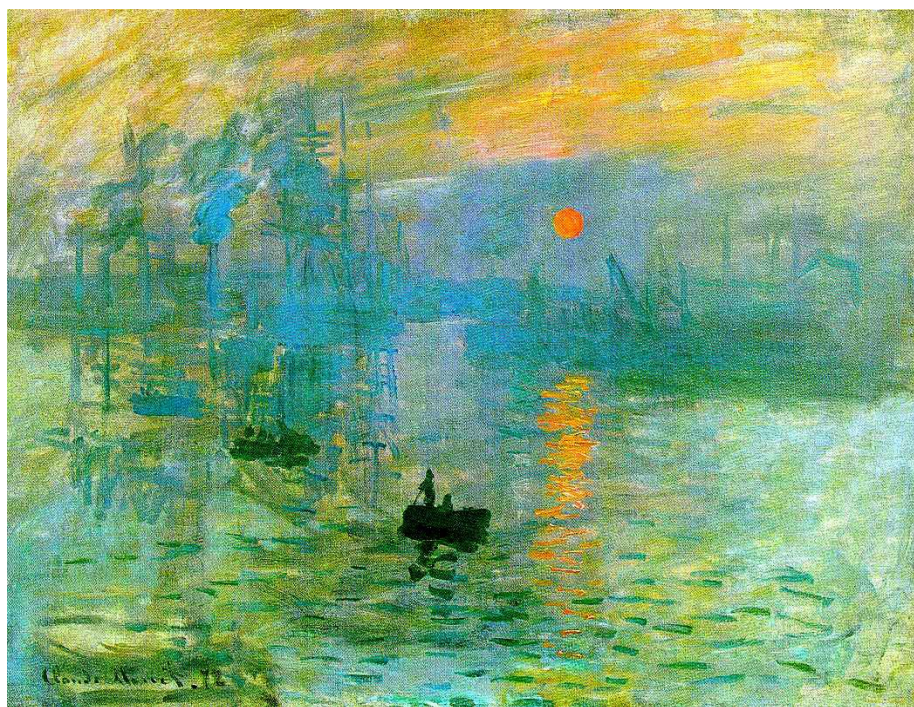
K boljšemu poznavanju podvodnega sveta so kasneje močno pripomogle večje televizijske hiše, ki so začele snemati različne dokumentarce o tovrstni tematiki. Prav tako je nastalo tudi nekaj filmov, ki so povezani s podvodnim svetom, kar je pripeljalo do večjega zanimanja tudi za samo podvodno fotografijo.¹²

¹¹ PETRON, p.5

¹² PETRON, p.37

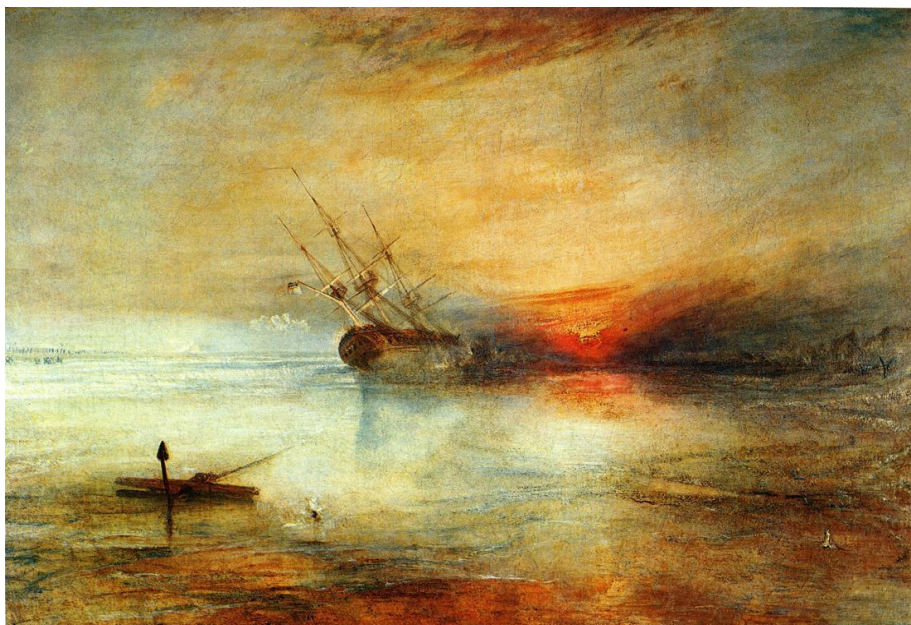
1.2. ODSEVI IN TEKSTURA VODE V FOTOGRAFIJAH

Takšni in drugačni odsevi so motiv, ki je s svojo vizualno zanimivostjo prepričal že slikarje. Z njimi so se ukvarjali predvsem romantični in impresionistični slikarji. Med tovrstnimi je zagotovo potrebno omeniti Moneta, ki je v svojih impresionističnih slikah običajno zajemal pokrajino. "Dela Clauda Moneta se na prvi pogled zdijo precej površna, prikazujejo kratkotrajne svetlobne učinke ob različnih vremenskih pogojih: sončno svetlobo na vodni gladini..." (SWINGLEHURST, p.5) Torej je bil večji del njegove pozornosti usmerjen na minljivost trenutka, svetlobo, odboje in barve, ki so se pojavljali točno takrat in verjetno nikoli več kasneje, kar lahko vidimo tudi na eni njegovih najbolj slavnih slik z naslovom '*Impresija*' (slika 7). Na nek način je skušal zajeti trenutek, kot ga sedaj zajemajo fotografi. "Kot kakšen znansvenik se je Monet trudil ujeti bežeči trenutek, da bi tako odkril večno resnico." (SWINGLEHURST, p.25)

Slika 7: Monetova slika z naslovom '*Impresija*' (1872)

Poleg Moneta naj omenim še angleškega romantičnega slikarja J. M. W. Turnerja. "Turnerjevo sporočilo, da se človek svoje usode ne zaveda in ga ne zanima, je speljalo njegovo delo v globoke vode metafizike, pri čemer mu slikanje ni omogočilo zgolj upodabljanja pokrajine, ampak predvsem opisovanje nevidnih sil, ki vladajo človekovi usodi." (JONES, p.5) Njegova dela pogosto vsebujejo element vode, pa naj bodo to reke, jezera ali najpogosteje motiv morja, kjer pa je zelo rad celotno vzdušje dramtiziral z nevihtnimi oblaki in dramatičnim vzdušjem. Vsebinsko gledano so njegova dela prav tako skušala ujeti trenutek in gibanje vode, čeprav morda ne v enakem smislu kot je to počel Monet. Le-ta je večji poudarek dajal trenutku svetlobe in fizičnemu pogledu na svet, medtem ko je Turner poudarek dajal na občutke, ter torej subjektivni pogled na tisti trenutek, kar je razvidno tudi na sliki 8.

Slika 8: Slika Williama Turnerja z naslovom '*Fort Vimieux*' (1831)

S podobnimi pogledi na odseve in z motivom vode v slikarstvu, kot jih je imel Turner, sta se ukvarjala tudi romantična slikarja John Constable in Caspar David Friedrich. Najbrž bi lahko omenili tudi še mnoge druge slikarje, vendar sem mnenja, da so tu izpostavljeni tisti, ki so se skušali najbolj idejno približati tudi fotografiji, pa naj bo to v smislu ujetega trenutka svetlobe, ali pa ujetega občutenja na podlagi ambienta.

Med prvimi omembe vrednimi fotografijami, ki vsebujejo odsev v vodi, bi lahko omenili fotografijo Petra Henrya Emersona iz leta 1886 z naslovom '*Gathering Water-Lilies*', ali v prevodu '*Nabiranje vodnih lilij*', predstavljena na sliki 9. Emerson je na splošno rad fotografiral reke in jezera ter ljudi ob vodi v vzhodni Angliji, saj je med drugim s tem želel tudi pomagati, da se obdržijo tamkajšnja kultura, tradicije in običaji.¹³ Na nek način bi fotografijo lahko vsebinsko povezali z Monetovimi slikami, saj so bila jezera, lokvanji in čolni pogosto njegov motiv.

Slika 9: Fotografija Petra Henrya Emersona z naslovom '*Nabiranje vodnih lilij*'
(1886)

¹³ www.nationalmediamuseum.org.uk

1.2.1. Avgust Berthold

Med prvimi priznanimi slovenskimi fotografi je zagotovo potrebno omeniti ime Avgust Berthold, ki se sicer ni ukvarjal specifično z motivom vode, a jo je kljub temu pogosto zajel v objektiv. Večkrat se voda pojavi kot del krajinske fotografije, kjer je le del narave, brez posebnega osredotočanja na samo vodo. Lep primer takšne fotografije je fotografija z brezami (slika 10), ki se le rahlo odsevajo v mlakuži med drevesi in travnikom. Glede na to, da gre za črno-bele fotografije, morda marsikdo teh odsevov v vodi sploh ne bi opazil, saj se zaradi tolikih vertikalnih linij kar zlijejo skupaj. Vendar to ni edina fotografija, kjer je voda le delno prisotna, temveč so različne luže, močvirja in manjše količine vode pogosto ujeti v sklopu širše pokrajine, zaradi česar včasih elementa vode sploh ne opazimo takoj. Skoraj bi lahko rekli, da voda kot motiv na fotografiji ravno zaradi tega deluje malce misteriozno.

Slika 10: '*Breze*' in nevpadljiv odsev v močvirnatih tleh (ok. 1905)

Spet drugič se je fotograf osredotočil na neposredno bližino vode, kot so jezera in reke, kjer odsevi in tekstura vode pridejo bolj do izraza, ter tako ta element postane večji del zajete pokrajine. Med njegovimi deli najdemo tudi fotografije, ki so nastale na morju, kjer so kot del pokrajine zajeti obala ali valovi, na nekaterih fotografijah pa so kot glavni motiv ladje in barke. Tu lepo do izraza pride tudi valovanje in tekstura vode, ter seveda lomljenje svetlobe na majhnih valovih. V primerih, kjer so kot glavni motiv ladje, zanimivo do izraza pridejo pravzaprav le silhuete ladij, saj odsevi na vodi in sama svetloba privedejo do močnih kontrastov, kar lahko vidimo na sliki 11.

Slika 11: '*Ladje v pristanišču*' ob oblačnem dnevu (pred 1914)

Berthold je element vode v fotografijah v vseh primerih uporabil bolj skrivnostno kot mnogi drugi fotografi. Pri njem voda ne igra tako direktne in jasne vloge, temveč deluje, kot da nam želi povedati nekaj več, neko globljo stran zgodbe, ki se dogaja na fotografiji. "Berthold si je za posnetke marin (tako kot že pri intimnem pejzažu) raje izbral oblačno vreme, temnejše vzdušje ga je veliko bolj privabljal." (SOSIČ, p.48) In točno to je tisto, zaradi česar so njegove fotografije tako misteriozne in

dramatične. "Med temi fotografijami izstopa fotografija *Devina*. Razvaline gradu se kot temna gmota vzdigujejo nad mirno morsko površino. Močna sončna svetloba je zakrita za razvalinami in kamnito steno. Njeno moč pa lahko slutimo, razkrojljeno in razlito po morski gladini – temno ospredje v kontrastu s svetlim ozadjem. Fotografija je polna spominov, nabita s pripovedno tematiko ter dramatičnimi ekspresivnimi trenutki in je pomenila sam vrh fotografiranja marin." (SOSIČ, p.47) Fotografijo lahko vidimo na sliki 12.

Slika 12: Dramatična Bertholdova fotografija gradu '*Devin*' (ok. 1906)

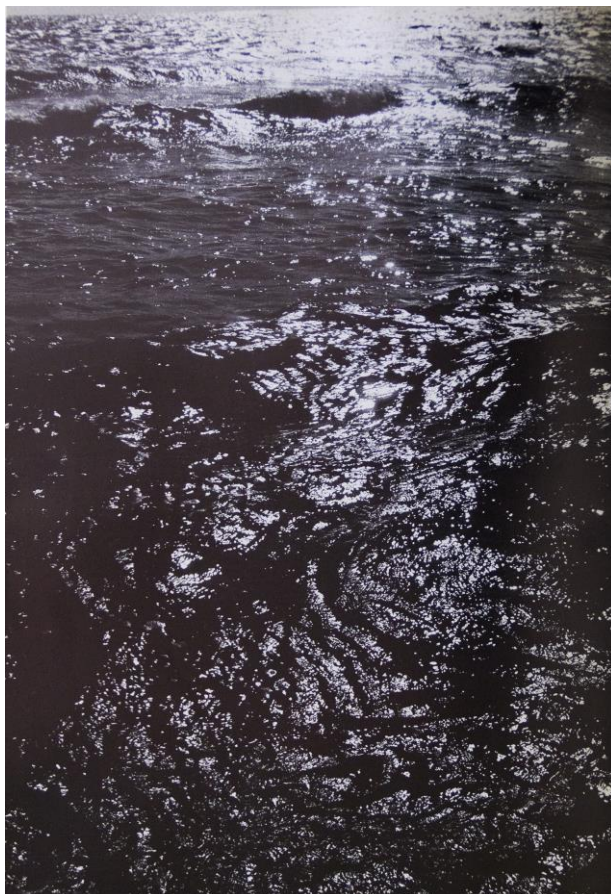
Odsevi v vodi in večja osredotočenost na element vode v fotografiji, pride bolj do izraza pri seriji ženskih aktov, kjer ženska stoji v vodi, v kateri se vidi njen odsev. Ena izmed teh fotografij je slika 13. "Romantično vzdušje mu je pomagala vzpostaviti voda, ki rahlo valovi, mirna narava in gibanje telesa." (SOSIČ, p.154) Torej tako vizualno prijetne, nežne in na nek način elegantne fotografije mu ne bi uspelo ustvariti brez elementa vode, kar ponovno dokazuje, kako močan vpliv ima le-ta lahko na samo dožemanje in interpretacijo fotografije.

Slika 13: '*Ženski akt*' z odsevom v vodi (ok. 1907)

1.1.1. France Stele

Slovenski fotograf France Stele je v svoji knjigi '*Sporočilo iz davnine*' predstavil kar nekaj lastnih fotografij, ki vključujejo element vode. Gre za črno-bele fotografije, ki zajemajo tako gibanje vode, butanje morskih valov na obalo in penjenje le-teh ob tem pojavu, kot tudi odbleske in valovanje na površini vode, kar prikazuje slika 14.

Slika 14: Odbleski in valovanje na vodni površini

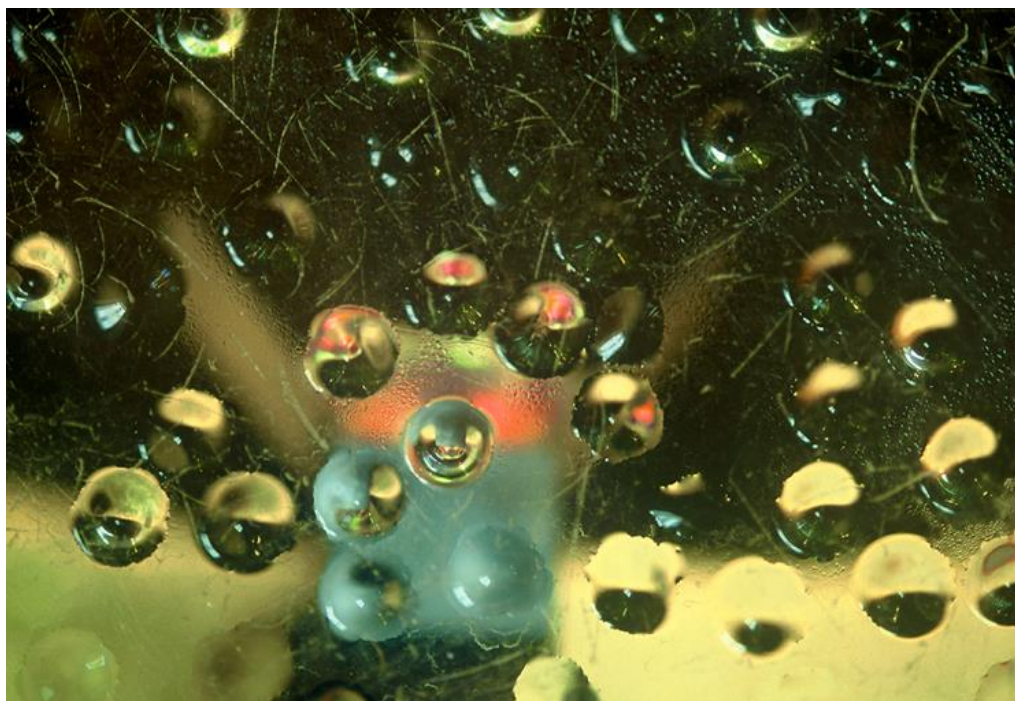
Celotna fotografska serija pravzaprav zajema slovensko primorsko pokrajino, in to ne le v povezavi z vodo, temveč tudi tipično arhitekturo, posamezne predmete, ljudi in naravo na splošno. Ravno zaradi tega me njegova serija delno spominja na moje diplomske fotografije, ki se poleg povezave z vodo ujemajo tudi geografsko in kulturno, saj so v obeh primerih zajeti motivi, ki predstavljajo obalno primorsko.

Zanimivo se mi zdi, da je knjiga razdeljena na Staro in Novo zavezo, tako kot Sveto pismo, kar na nek način celotno serijo povezuje s krščanstvom, čeprav na popolnoma drugačen način kot je le-to zajeto v mojih fotografijah. Poleg omenjene razčlembе knjige na dva dela, je povezava z vero še toliko bolj očitna s podanimi dejanskimi besedili iz Biblije. Tekst nato fotografiji doda neko dodatno možnost interpretacije, istočasno pa jo takoj postavi v nek verski kontekst.

1.1.1. Marko Modic

V slovenskem prostoru bi lahko omenili tudi fotografa Marka Modica, ki se ukvarja s fotografiranjem različnih snovi in struktur, med drugim tudi z vodo in njeno teksturo. Na splošno je ustvaril nekaj fotografskih serij, kjer v objektiv ujame strukturo neke snovi v različnih okoljih in situacijah, kar pomeni tudi, da snov ne odreagira vedno enako, ter tako na fotografijah izgleda drugače. Gre za bolj abstraktne fotografije, rahlo neobičajne, a predvsem vizualno zanimive.

V primeru vode se mi zdi najbolj primerno izpostaviti njegovo serijo '*H2O*', v kateri zajame vodne kapljice na različnih površinah, kot na primer na sliki 15, ali pa le površino vode same. Zanimivo pri njegovih fotografijah vode je to, da gledalec opazi razliko med strukturami, barvami, svetlobo, odsevi in gibanjem vode, kar nam da vedeti, da ima voda pravzaprav neomejeno možnih oblik in je vedno ter v vsakem trenutku videti drugačna. Zdi se kar nenavadno, da so, predvsem kar se texture vode tiče, mnoge fotografije takšne, da bi lahko nastale kjerkoli na svetu. Ker pa je fotograf nekaj časa bival v Ekvadorju, je precej svojih del ustvaril kar tam.

Slika 15: Ena od fotografij iz Modicove serije '*H2O*' (med 1990 in 1993)

"Na tem potovanju je Marko Modic vstopil v Pozejdonovo kraljestvo, potapljač se globoko v morje kakor Escherjeve risbe, in je ustvaril mozaik podob, ki se tako popolno ujemajo ena z drugo kakor ribe in valovi ter spirala, ki jih združuje." (Cynthia Lucy Stephens v: MODIC, p.52)

Ob sami teksturi in detajlih vode fotograf pogosto v objektiv ujame tudi vodo v naravi, skupaj z okoljem, v katerem se nahaja. Tako so pogost motiv tudi različne pokrajine, v katerih je zajeta tudi voda, pa naj bo stoječa ali tekoča. Zanimivo pa se mi zdi dejstvo, da se avtor ukvarja tudi s fotomontažami, kjer več različnih fotografij v plasteh združi v eno samo. Tako nastanejo kompleksne fotografije, pri katerih se gledalec sprašuje, koliko fotografij je pravzaprav združenih in kaj se sploh skriva v njih. Zanimivo je prav to, da je v fotomontažah skoraj vedno vključena tudi plast vode ali neke tekočine, kar morda zato delno spominja tudi na serijo, ki sem se je kot diplomsko delo lotila sama.

1.1.2. Barry Toranto

Da se lahko vodno gladino kot fotografski motiv lahko uporabi na rahlo neobičajen način, je dokazal fotograf Barry Toranto, ki se je v seriji '*Writing on the Water*', v prevodu '*Pisanje na vodi*', osredotočil predvsem na odbleske svetlobe od vode, ali kot avtor temu pravi sam, animirano svetlobo.¹⁴ Z malce daljšimi ekspozicijami je zajel premikanje vode, ter s tem tudi gibanje in migotanje odbleskov. Tako nastanejo različne linije, črte in krivulje, ki bi jih res lahko primerjali z nekakšno pisavo ali risbo, na kar namiguje že tudi sam naslov fotografske serije. Končni rezultat so nato rahlo abstraktne fotografije, na katerih pa še vedno prepoznamo teksturo vode, ter včasih tudi druge elemente, ki so pod vodno gladino, na ali pa ob njej, kar lahko vidimo na sliki 16.

Slika 16: Ena izmed fotografij Barrya Toranta iz serije '*Writing on the Water*' (2009)

"Moja vizija je zajeti in izraziti slike, ki istočasno zaobjemajo in segajo preko tukaj in zdaj. Fotografija je alkimističen proces – objekt je surov material, zlata je fotografija, ki izraža univerzalno resnico preko objekta, takšna, ki nas privede do razmišljanja in si jo zapomnimo, in nenazadnje, svet vidimo v novi in drugačni luči." (<http://www.barrytoranto.com/about.html>)

¹⁴ www.barrytoranto.com/gal_writingonwater.html

1.1.1. Žiga Koritnik

Z vodo se je slovenski fotograf Žiga Koritnik ukvarjal predvsem v fotografski seriji z naslovom '*Jezero*', ali v angleškem jeziku '*The Lake*', kjer je v objektiv zajel Bohinjsko jezero. V celotni črno-beli seriji se fotograf sicer ni osredotočil izključno na jezero, temveč tudi na dogajanje in življenje v neposredni bližini le-tega, vendar je večji del serije kljub temu sestavljen iz pokrajine in seveda samega jezera. Primer, kjer na fotografiji ni izključno le jezero, temveč tudi del življenja ob njem, je predstavljen na sliki 17. Fotografije so nastale v vseh letnih časih, v različnih vremenskih razmerah in ob različnih urah, zato so si kljub določenim podobnostim še vedno precej različne. Tako lahko preko fotografij tudi vidimo, kako se ena sama pokrajina oziroma manjše geografsko področje pravzaprav spreminja, in zajet trenutek ni nikoli več ponovljiv. "Avtor je torej našel in odslikal svet dreves in jezera, ljudi, ki niso povsem gotovi, da so se hoteli roditi prav tu in ta čas, ki ne vedo zagotovo, ali ne bodo v kratkem nekam odšli." (Jože Hudeček v: KORITNIK, p.6)

Slika 17: Ena od Koritnikovih fotografij iz serije '*Jezero*' (pred 2009)

Zanimivo se mi zdi, da je v knjigi, v kateri je predstavljena serija, vključena tudi poezija. Torej gre ponovno za avtorja, ki fotografije vidi tudi kot poezijo. Na nek način same fotografije res komunicirajo z nami ter nam sporočajo določeno zgodbo, ki pa si jo lahko do neke mere interpretiramo kar sami. Z dodano poezijo smo malce bolj usmerjeni in morda nimamo toliko proste domišljije za lastno interpretacijo.

1.1.2. Christy Lee Rogers

Odličen primer neklasične uporabe vode v fotografiji so dela fotografinje Christy Lee Rogers, ki se je lotila fotografiranja ljudi v vodi. Ustvarjanja se loti v nočnem času ter za osvetlitev izkoristi lomljenje svetlobe v vodi. Svetloba na celotni fotografiji je še najbolj primerljiva s slikarskim *chiaroscuro*. Glavni motiv so ljudje, običajno njeni znanci in prijatelji, ki pa so na končni fotografiji neprepoznavni, saj tekstura vode naredi fotografijo motno in razgibano. Poleg golih ljudi običajno vključi tudi različno barvno blago, ki v vodi lebdi in plava, ter s tem doda dinamiko, barve in nek dodaten sanjski občutek. To lahko vidimo tudi na fotografiji 18, kjer je žensko telo prepleteno z različnim blagom.

Slika 18: Fotografija Christy Lee Rogers z naslovom '*Rapture*' iz serije '*Odyssey*' (2011)

Fotografije so na nek način dramatične, a po drugi strani istočasno nežne.¹⁵ Najlažje bi jih primerjali s slikarstvom, saj fotografije delujejo kot baročne slike, vendar naslikane v bolj romantičnem ali impresionističnem slogu.

Sama pravi, da ji je bil med glavnimi fotografskimi vzorniki Man Ray, vendar pa so glavni vir inspiracije zanjo predvsem glasba, poezija, besedila in samo okolje okrog nas. Do ideje je prišla nekako tudi zaradi same ljubezni do vode, za katero pa sedaj meni, da je bil to tisti element, ki je pred tem manjkal v njenih fotografskih delih.¹⁶

Slika 19: Fotografija Christy Lee Rogers z naslovom '*Black Moon*' iz serije '*Reckless Unbound*' (2012)

¹⁵ www.chistryrogers.com/bio.html

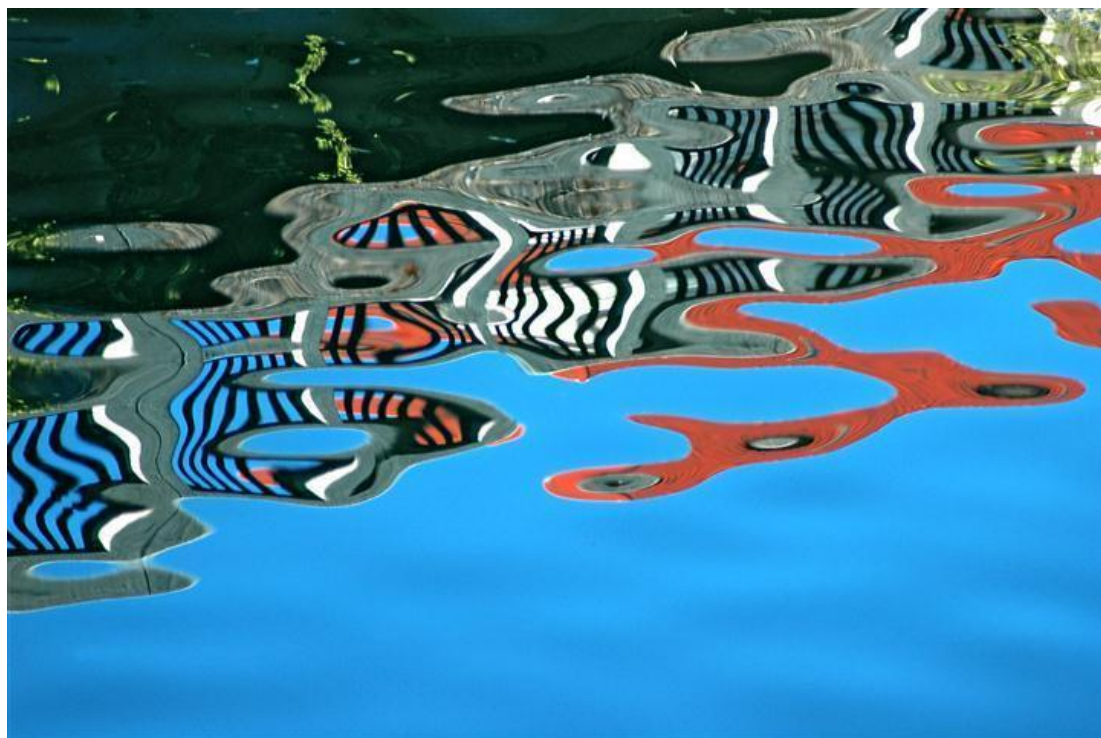
¹⁶ www.thisisthewhat.com/2013/01/10-minutes-with-christy-lee-rogers

"Njena obsedenost z vodo kot medijem, kot preboj od običajne sodobne fotografije, jo je privedla do tega, da so njena dela primerjana z baročnimi slikarji, kot je *Caravaggio*." (www.christyrogers.com/bio.html) S tovrstnim fotografiranjem premika meje klasičnega fotografiranja in resnično že skoraj meji na slikarstvo. Njena dela spodbujajo gledalca k uporabi domišljije. Avtorica sama pravi, da s takšnim fotografiranjem najlažje izrazi svoje notranje občutke, in to na način, kot jih prej nikoli ni mogla, istočasno pa jih tako tudi najbolje predstavi drugim ljudem, ki jih preko fotografij nekako uspejo tudi razumeti. Fotografije torej v njenem primeru presegajo meje besednega razumevanja.¹⁷

¹⁷<http://astrumpeople.com/christy-lee-rogers-amazing-underwater-water-photography/>

1.1.3. Dunja Wedam

Med slovenskimi fotografskimi deli je vredno omeniti serijo '*Urbano zrcaljenje*' fotografkinje Dunje Wedam. Fotografinja je v svoj objektiv ujela različne odseve v reki Ljubljanici, ter tako na malce nenavaden način predstavila urbano mestno okolje Ljubljane. Tovrstno fotografiranje primerja s slikarskim platnom, pri čemer tudi ugotavlja, da je sama površina vode lahko tudi fotogenična, edinstvena in neponovljiva.¹⁸ V odsevih pridejo do izraza predvsem žive barve. Kljub teksturi vode, ki motiv iznakazi in spremeni v dokaj abstraktno in barvito fotografijo, še vedno vidimo in zaznamo določene arhitekturne elemente, preko katerih lahko prepoznamo motive ob bregu Ljubljanice, kar lahko opazimo tudi na sliki 20.

Slika 20: Ena od zanimivih fotografij Dunje Wedam iz serije '*Urbano zrcaljenje*' (pred 2011)

¹⁸ www.fotosalon.si/novice/241-otvoritev-razstave-dunje-wedam-urbano-zrcaljenje

1.2. VODA KOT ELEMENT

Voda je za vsa živa bitja eden od najpomembnejših elementov, saj brez nje ne bi mogli živeti in glede na to, da je večji delež naših teles sestavljen iz elementa vode, najbrž ne bi niti obstajali. Torej je že od nekdanj voda živim bitjem izrednega pomena, zaradi česar smo nanjo najbrž tudi tako navezani in z njo povezani, če nam je to všeč ali ne.

Tudi pogled skozi zgodovino kaže, da so vse večje naselbine in mesta nastajala ob pitnem vodnem viru, saj brez tega ljudje ne bi mogli preživeti. Najbolj naseljena področja so v večini primerov bila in so še vedno ob večjih rekah ali morju, torej ob vodi. Že starejše civilizacije so imele namakalne sisteme in različne načine, kako vodo spraviti od ene točke do druge, kasneje pa so se razvili kompleksni akvaduktni in vodovodni sistemi. Poleg vode za pitje je bila le-ta pomembna tudi za pridelavo in predelavo hrane, ribolov, ter seveda za samo higieno. Prav tako nekoč ni bilo ogledal, torej je človek že od nekdanj odsev v vodi prepoznal kot nekaj, kar pritegne pogled in morda na nek način tudi odseva nas same, našo osebnost in karakter. Človek je torej že od nekdanj, če ne drugega, zaradi fizičnih potreb, povezan z vodo, a istočasno ga privlači tudi spiritualnost, ki jo voda nudi.

V fotografiji je le-to možno zajeti na mnogo različnih načinov. Lahko jo predstavimo kot nežno, tekočo vodo v gibanju, lahko pa jo ujamemo v določenem trenutku, pri čemer jo nekako ustavimo v času in zamrznemo v fotografiji. V prvem ali drugem primeru v njej ujamemo odsev ali odboj svetlobe, a glede na čas zaslonke so lahko učinki na končno fotografijo in dožemanje gledalca popolnoma različni. Prav tako bi tu omenila tudi dejstvo, da se voda pojavlja v različnih oblikah. Torej je lahko v trdnem, tekočem ali plinastem stanju, kar nam še poveča spekter možnosti, kako vodo kot element zajeti v objektiv.

1.2.1. Simbolika vode

O sami simboliki vode obstaja mnogo razlag in teorij, tako pozitivnih kot tudi negativnih, ter seveda tudi takšnih, ki so popolnoma nevtralne in vodi le pripisujejo neko dodatno interpretacijo ali jo nekako posebljajo. "Je substanca, polna reminescenc in preroških sanjarjenj." (BACHELARD, p.111)

Najpogosteje se element vode povezuje s simboliko čistosti. "*Ideala čistosti* ne moremo postaviti kamorkoli, v katerokoli snov. Če so obredi očiščevanja še tako močni, je normalno, da se navezujejo na snov, ki jih je zmožna simbolizirati. Bistra voda je nenehna skušnjava za lahkoten simbolizem čistosti." (BACHELARD, p.164) "Z očiščevanjem smo soudeleženi v plodni, obnavljajoči, mnogoteri sili. Najboljši dokaz za to intimno moč je v tem, da pripada vsaki kapljici tekočine." (BACHELARD, p.173) Medtem ko sveža in čista voda simbolizira zdravje in očiščenje, umazana in onesnažena voda predstavlja bolezen in ima torej negativen pomen. "Kapljica čiste vode je dovolj, da očisti ocean; kapljica nečiste vode je dovolj, da oskruni vesolje." (BACHELARD, p.174 - 175) Skratka, če povzamemo na kratko, nam čista voda predstavlja življenje in svežo, pozitivno energijo.

Prav tako voda lahko poleg očiščenja na nek način simbolizira ponovno rojstvo, kar nekako povezujemo tudi s krstom v tradiciji krščanske religije. "V vodo se potopimo, da bi se znova rodili prenovljeni." (BACHELARD, p.177) V tem kontekstu lahko izpostavimo tudi svežino, ki jo prinaša voda, čeprav le-to običajno povezujemo bolj s hladno vodo, medtem ko nam topla voda daje drugačen občutek.

Bachelard na primer primerja lastnosti vode z ženskim ali moškim temperamentom, odvisno od tega, v kakšnem stanju je voda, kako se giblje in kako globoka je. Kadar vodi pripisuje ženski karakter, le-tega povezuje z rojstvom in materinstvom, pri

čemer kot najbolj očiten primer izpostavi vodni izvir, za katerega pravi, da je pravzaprav neustavljivo in nenehno rojevanje.¹⁹

Kot vodo z moškimi lastnostmi pa Bachelard povezuje tisto, ki je razburkana, divja in na nek način sovražna.²⁰ Voda lahko simbolizira tudi umiranje, morda na nek način celo negira obstoj, saj samo premikanje deluje, kot da se nikoli ne ustavi in kar naprej odhaja, se sproti spreminja. Kar torej vidimo v vodi, je istočasno obstoj in neobstoj nečesa. Nprekinjeno spreminjanje. "Bitje predano vodi, je bitje v vrtincu. Umira vsako minuto, nenehno odteka del njegove substance. Vsakodnevna smrt ni prekipevajoča smrt ognja, ki predira nebo s svojimi puščicami; vsakodnevna smrt je smrt vode. Voda vedno teče, vedno pada, vedno se končuje v vodoravni smrti." (BACHELARD, p.11) Zanimivo je, da po drugi strani isti avtor ugotavlja, da mirujoče vode evocirajo mrtve, saj so mrtve vode speče vode, ter jih torej tako lahko tudi v tem primeru interpretiramo kot nek simbol smrti.²¹

¹⁹ BACHELARD, p. 20

²⁰ BACHELARD, p. 22

²¹ BACHELARD, p. 81

1.2.2. Voda kot snov

Najbrž nas ljudi od nekdaj privlači in fascinira tekstura vode, če ne kar celotna podoba vode. Kako je lahko nekaj tako preprostega istočasno tako zelo zanimivo, da nas vedno znova očara. Voda kot snov je za fotografiranje zanimiva predvsem zaradi dveh fizikalnih lastnosti, in sicer zaradi svoje prozornosti, ki omogoča, da skozi snov še vedno vidimo sliko, ter zaradi teksture, ki jo povzročajo različni premiki v vodi ali njeni okolici. "Ko smo pričeli premišljevat o pojmu lepote snovi, nas je takoj presenetilo zapostavljanje *snovnega vzroka* v filozofiji estetike. Predvsem se nam je zazdelo, da je podcenjena individualizirajoča moč snovi. Zakaj vedno povezujemo pojem individualnega s pojmom oblike?" (BACHELARD, p.7)

Tekoča voda med gibanjem vedno ustvarja neko teksturo, vzorce in oblike, ki se nikoli ne ponovijo. Lahko so si podobni, ampak popolnoma enaki ne morejo biti. "Voda ni več le *skupina* podob, uzrtih v tavajoči kontemplaciji, v nizu razdrobljenih, hipnih sanjarjenj, temveč je *nosilec* podob in kmalu tudi *prinašalec* podob, načelo, ki zasnuje podobe." (BACHELARD, p.17) "Skratka, razumemo, da je *snov nezavedne oblike*. Ne več zgolj površina, temveč vsa vodna masa nam pošilja vztrajno sporočilo svojih odsevov." (BACHELARD, p.64)

Tako kot pravi Bachelard, je voda tudi najprimernejši element za prikaz moči, med drugim tudi zaradi sposobnosti, da asimilira toliko različnih substanc, privlači esence, se prepoji z barvami, okusi in vonji.²² Zanimivo pa je dejstvo, da sama po sebi nima okusa ali vonja, vendar snov vseeno skušamo povezati z nekimi nam poznanimi priokusi in vonjavami. Najbrž to počnemo na podlagi okolice, v kateri se voda nahaja, ter si na podlagi tega pričaramo nek občutek za okus in vonj.

Če kot primer navedem potok v gorskem okolju, si bomo takoj pričarali občutek gorskega zraka in sveže ter hladne vode, medtem ko si bomo ob pogledu na morje in

²² BACHELARD, p. 115

tropski otok takoj zamislili prijetno toplo in slano vodo, ter morski zrak. Kar se torej vode tiče, njene lastnosti vedno nekako povezujemo z okolico, v kateri vidimo, da se nahaja, kar je najbrž še najbolj razvidno predvsem v fotografiji, kjer dejansko zaznavamo samo vizualno, brez ostalih čutil.

1.2.3. Odsevi v vodi

Že slikarji v romaniki in gotiki so se radi igrali z odsevi v vodi, ter ta pojav upodobili v svojih slikarskih delih. Torej, odsevi so ljudi od nekdanj pritegnili in v njih od nekdanj najdemo nekaj fascinantnega ter najbrž na nek način skrivnostnega. Ko Bachelard povzema dela Edgarja Allana Poeja, pravi, da je odsev včasih resničnejši od resničnosti, ter da v njem motivi dobijo neko novo življenje.²³

"Tu je odsevana podoba torej podrejena sistematični idealizaciji: privid popravi realno, iz njega odstranjuje pomankljivosti in nepomembnosti. Voda daje tako ustvarjenemu svetu platonsko svečanost. Daje mu tudi *osebni značaj*." (BACHELARD, p.62 – 63)

"In potem, ko smo videli že vse odseve, nenadoma zagledamo vodo samo; zdi se kot da bi jo zalotili pri ustvarjanju lepote; opazimo, da je lepa v svoji prostornini, v svojem volumnu, da ima notranjo lepoto, dejavno lepoto. Nekakšen volumetričen narcisizem prežema *sámo snov*." (BACHELARD, p.67) "Samo voda lahko spi in ohrani lepoto; samo voda lahko umre negibna in ohrani odseve." (BACHELARD, p.83)

²³ BACHELARD, p. 60

1.3. ZVONIKI

Zvonike seveda običajno povezujemo s krščansko vero, kar je pravzaprav popolnoma upravičeno, saj so zvoniki skoraj vedno del cerkvenih kompleksov. Včasih so fizično povezani s samo cerkvijo, ali pa so, kot izhajajo iz romanskih časov italijanske kulture, zvoniki ločeni od drugih cerkvenih kompleksov. V tem primeru jih imenujemo kampanile.²⁴

Sama sem se odločila za motiv zvonikov v svojih fotografijah zato, ker so se mi kampanile v obmorskih mestih od nekdaj zdeli arhitekturno zanimivi in značilni za to področje. Povezujem jih s počitnicami, ki sem jih vedno preživljala na obali Istre, kar torej istočasno povezujem z nečim pozitivnim. Nanje imam torej nek subjektiven pogled, a kljub temu jih kot objekte ne izključujem iz drugih, bolj relevantnih pomenov. Kampanile so mi od nekdaj bolj privlačni zvoniki, kot tisti, ki so fizično povezani s cerkvijo, ter kot že omenjeno, predstavljajo neko geografsko področje, ki mi je blizu.

²⁴ GERM, p.66

1.3.1. Religija

Ljudje sicer običajno religijo povezujemo z Bogom. Morda ne ravno vsi, vendar na področjih, kjer je krščanska vera tako razširjena in močna, kot je v Evropi, religijo najprej povežemo s krščanstvom. Naj bo to katoliška vera, pravoslavna, protestantska ali pa katera druga veja krščanstva, običajno je to prva asociacija, ki jo imamo. Kljub temu nam je jasno, da je verstev veliko več; prav tako ne verjamejo vsa verstva v enega samega Boga, nekatera pa celo sploh ne verjamejo v Boga, temveč v filozofijo, ki jo je širila neka oseba, kot je na primer Buda v budizmu.

"Dejansko sploh ne bi mogli verovati, če ne bi imeli razumne duše. Prav razum lahko prepriča duha, da se povzpne k veri. Ta funkcija razuma je pred vero in je v nasprotju z drugo funkcijo razuma, ki prihaja za dejanjem religioznega verovanja in skuša razumeti, v kaj verujemo z vero." (CHARLESWORTH, p.83)

Po mojem mnenju religijo na nek način napačno povezujemo z verstvi. Religija je subjektivna odločitev in se ne navezuje nujno na neko uradno vero. Lahko je le osebno prepričanje, v katerega verjamemo, ne glede na to, kaj nam pravi družba. "In religiozno verovanje je subjektivnost v najvišjem in najbolj intenzivnem pomenu. V religioznem verovanju je interes, za katerega gre, »neskončni interes«, kajti moje razmerje z Bogom se tiče moje večne blaženosti, zato zahteva od mene največjo stopnjo osebnega odziva in zavezanosti." (CHARLESWORTH, p.185)

Običajno je osebna religija nekaj, kar nam daje motivacijo, kar nas žene, da se trudimo biti boljši, pa naj gre za kakršnokoli področje. Prav tako nas osebna prepričanja lahko motivirajo v težkih trenutkih, ne glede na to, ali gre za uradno priznano vero, ali pa le za naše osebno mnenje, ki nam pomaga najti pot iz situacije. "Z zavedanjem o »zavesti« - duši, o vseh njenih razsežnostih, se nam odpre drugačen pogled, ki je širši od pogleda samo na to življenje in snovne vrednote, je pogled, ki širi obzorja in daje mnogo več možnosti izpolnjevanja naših želja." (ZEPAN, p.33)

1.4. ZDRUŽITEV ELEMENTOV

Geoffrey Batchen izpostavi zanimive nasprotujoče si pare, kot so kultura in narava, minljivost in stalnost, prostor in čas, subjekt in objekt. Tu lahko razberemo, da je kombinacija tovrstnih parov privedla do želje, da takšna nasprotja poskušamo nekako skupaj zajeti v eni sami fotografiji. V enem samem trenutku želimo ujeti nekaj statičnega kot tudi dinamičnega, ter tako tudi nekaj stalnega in nekaj minljivega.²⁵

Menim, da mi je nekaj podobnega uspelo zajeti v moje fotografije, saj so sami zvoniki kulturni, statični, stalni in prostorsko določeni objekti, medtem ko voda fotografijam dodaja tisti naravni element, ki se zgodi v hitro minljivem trenutku.

Imaginacijske sile našega duha veseli slikovito, raznovrstno, nepričakovano.²⁶ Zdi se mi, da točno ta učinek dosega tekstura vode v fotografijah. "Če se že na začetku izrazimo filozofsko, gre za razlikovanje dveh imaginacij: imaginacije, ki poraja oblikovni vzrok, in imaginacije, ki poraja snovni vzrok, ali na kratko, gre za *oblikovno imaginacijo* in *snovno imaginacijo*. Ta pojma, izražena v skrajšani obliki, se nam dejansko zdita nepogrešljiva za popolno filozofsko študijo poetičnega ustvarjanja." (BACHELARD, p.5 – 6)

Iz zgoraj navedenega lahko razberemo, da voda dosega točno to; tekstura vode oblikovno spremeni fotografijo in ji vizualno daje drugačen izgled, medtem ko se istočasno spremeni tudi sama interpretacija, pomen in pravzaprav snov fotografije.

Zanimiv se mi zdi primer fotomontaž, ki jih je ustvaril Marko Modic, kjer več fotografij združi v eno samo, ter tako na nek način dobi malce podobne učinke, kot jih dosegajo moje fotografije, le da gre v njegovem primeru za fotomontažo. Primer tovrstne umetnosti lahko vidimo na sliki 21. Ker je avtor v teh primerih pogosto

²⁵ BATCHEN, p. 158

²⁶ BACHELARD, p. 5

združil stopnice in vodo, me njegova dela rahlo spominjajo tudi na moje fotografije, saj torej na nek način združujejo vodo in specifično arhitekturo.

Slika 21: Ena od Modicovih fotomontaž (pred 2011)

Sam motiv zvonikov fotografiji daje neko težo, masivnost, strogost in statičnost, po drugi strani pa plast tekoče vode daje popolnoma nasproten pomen. Voda fotografiji vdahne lahkotnost, dinamičnosti in igrivost, ter tako vpliva, da se celotna interpretacija vsebine spremeni. Glede na povezavo med vodo in religijo je količina možnih obrazložitvev in interpretacij precej široka, hkrati pa omogoča, da se človek precej poglobi v razlago.

1.4.1. Interpretacija

Kot pravi John Tagg, fotografije ne moremo razumeti, kot da ima statično identiteto oziroma singularni kulturni status. Po njegovem mnenju imamo od fotografije več, če jo gledamo kot na razpršeno in dinamično polje tehnologij, praks in podob.²⁷ "Podobno so pomeni katerekoli posamične fotografije kontingentni, saj so v celoti odvisni od konteksta, v katerem se ta fotografija v določenem trenutku nahaja. Fotografija lahko v enem kontekstu pomeni nekaj, v drugem pa nekaj popolnoma drugega. Identitete fotografije tako ne sestavljajo lastne fotografske kvalitete, temveč to, kar fotografija dejansko počne na svetu. Bistveno je to, da fotografija ne more nikoli obstajati izven diskurzov oziroma funkcij te ali druge vrste. Ne obstaja nevtralno področje, kjer bi lahko imela kak bistven, osnoven, »resničen« pomen." (BATCHEN, p.13 – 14)

Victor Burgin zagovarja, da je prvenstvena karakteristika fotografije njena zmožnost zagovarjanja in širjenja *pomena*, a istočasno meni, da pomen fotografije ni določen in omejen izključno na same slike, temveč se pomen reproducira glede na kontekst, v katerem se fotografija pojavi.²⁸

Pravzaprav tu lahko interpretacijo slike delimo na dve skupini, glede na to, kako stroka interpretira fotografije na splošno. "Na eni strani so tisti, ki verjamejo, da fotografija nima le ene same identitete, ker je vsa identiteta odvisna od konteksta. Na drugi strani so tisti, ki fotografijo istovetijo z definiranjem in izpostavljanjem njenih najbolj bistvenih atributov, karkšnikoli ti pač že so." (BATCHEN, p.37) Torej vsaka skupina zagovarja neko svojo stran, ki pa ju po mojem mnenju lahko povežemo skupaj in poskušamo interpretirati tako vsebinsko kot v povezavi s samim kontekstom. Menim, da je to edina prava interpretacija fotografije, saj le tako lahko

²⁷ BATCHEN, p. 13

²⁸ BATCHEN, p. 19

zajamemo njen celoten pomen. Kljub temu Batchen zagovarja mnenje, da sta ti dve vrsti interpretiranja fotografij polni razlik in zatorej popolnoma nasprotni. "Prva skupina poudarja spremenljivost in kontingenco; druga izpostavlja večne vrednote. Prvo zanimajo predvsem družbene prakse in politika, drugo umetnost in estetika." (BATCHEN, p.37)

Prav tu bi lahko izpostavila primer mojih diplomskih fotografij, ki jih po mojem mnenju lahko vključimo v oba konteksta. Istočasno je vsebina fotografij polna simbolike ter takšnih in drugačnih možnosti družbene in politične interpretacije, a prav tako ima neko umetniško in estetsko vrednost. Torej ne moremo obeh vrst interpretacije popolnoma ločevati, temveč je edino pravilno, da ju povezujemo skupaj in združimo v eno samo, bolj polno razlago.

Iste fotografije bi poleg teh dveh kontekstov lahko uvrstili tudi v nekakšen kontekst sanjskega sveta in fantazije, saj fotografije ne izgledajo popolnoma naravno in realno, temveč odsevajo nek neobičajen pogled na motiv, ter posledično vplivajo tudi na samo interpretacijo. Kot opisuje Bachelard v knjigi *Poetika sanjarjenja*, da ko njegovo pero pljuva čnilo, on misli skozenj.²⁹ Tu bi jaz literarno delo primerjala s fotografijami, saj na nek način fotograf z zajemom motiva prav tako odseva svoje misli ter zajame to, kar si želi zajeti, na način, ki najbolje odraža njegov pogled na motiv.

"Bila bi velika razžalitev verujočih, če bi Boga razglasili za nekoga, ki je dostopen malenkostnim človeškim dokazom ali opredeljiv z golimi besedami smrtnikov." (CHARLESWORTH, p.88) Torej na nek način moje fotografije odsevajo religijo, saj na to nakazujejo zvoniki, vendar brez besed ali konkretnih primerov nakazujejo na nekaj več, globljo zgodbo in morda bi lahko kdo celoto povezal v nek božanski kontekst surrealnega sveta.

²⁹ BACHELARD, *Poetika Sanjarije*, p.15

Idejno bi lahko vodo simbolično vzeli kot duha, dušo, nekaj, kar ima osebnost, karakter, svojo zgodbo. Nekakšen sanjski in surrealni snovni svet, ki bi ga v primeru povezave z zvoniki lahko interpretirali, kot da se neka duša skuša zateči h krščanski veri. Na nek način bi s takšno razlago lahko vodo videli tudi kot nekakšen simbol angela ali pa kakšnega drugega fantazijskega ali religioznega bitja, ki ga povezujemo s krščansko vero. Morda bi lahko vse skupaj razumeli tudi tako, kot da se neka duša skuša vrniti h krščanstvu, ali pa v tem išče rešitev in morda pot v nebesa. "Do svetlobe vodi mnogo poti: daljše in krajše, boleče in lepe, trpke in vesele, temne in svetlejše..." (ZEPAN, p.33)

Zanimivo je fotografije vode z religijo povezal Franc Stele, ko je citiral določene tekste iz Svetega pisma. Lepo se povezuje naslednji citat, vključen v njegovi knjigi: "Če je kdo žejen, naj pride k meni in naj pije kdor v mene veruje. Iz njegovega osrčja bodo tekle reke žive vode, kakor pravi pismo." (Jan 7, 37-38, STELE, p.82) V povezavi z mojimi fotografijami se mi to zdi zanimiva povezava, saj je kot motiv zajeta živa, premikajoča se voda, ki preliva zvonike, kar torej z interpretacijo navedenega vira namiguje, naj vernik pije to, na nek način božansko vodo.

"Filozofski um torej ve, da obstaja možnost, da obstajajo predmeti, ki jih ne poznamo in jih ne moremo spoznati s filozofskim umom. In um tudi ve, da obstaja razlika med njegovim lastnim »objektivnim« in spekulativnim načinom dojetanja ter tem, kar imenuje Kierkegaard »subjektivnost« - poseben način nespekulativnega, »osebnega« dojetanja (če ga zares lahko imenujemo dojetanje, saj ni oblika spoznavanja, ampak prej oblika voljne zavezanosti)." (CHARLESWORTH, p.182) Na podlagi tega torej lahko sklepamo, da bo vsaka oseba fotografije interpretirala drugače in povezava med vodo in zvoniki bo, na podlagi lastnih izkušenj, vsaki osebi predstavljala drug pomen. "Eksistenca je vedno individualna eksistenca, medtem ko um vedno zanima univerzalno ali idealno..." (CHARLESWORTH, p.184)

Za čim bolj podrobno interpretacijo fotografij bi torej posameznik moral popolnoma razčleniti vse elemente, ter za vsakega posebej najti objektivno ter subjektivno razlago. Tako bi pomene vseh zamišljenih interpretacij lahko združili in skušali

izluščiti bistvo, ki ga kot skupek elementov tvori celotna fotografija. Najbrž bi različni ljudje zaradi drugačnih mišljenj in osebnih izkušenj posledično različno interpretirali vsak del fotografije, a kljub temu bi se več mnenj verjetno do neke mere ujemalo.

Že samo če pogledamo nekaj zgoraj omenjenih stavkov, ki so jih napisali različni viri, lahko vidimo, da v vodi vsak najde nek drug pomen, a vsi ga povezujejo z neko globino, s čustvi, z obstojem snovnega in nesnovnega sveta. Torej imajo vsa različna mnenja na koncu neko skupno točko, od katere se le težko ločijo.

2. PRAKTIČNI DEL

2.1. ZAČETEK

Ker mi je voda že od nekdaj zanimiv element, sem bila odločena, da bodo moje diplomske fotografije vključevale vodo, vendar nisem bila prepričana na kakšen način bi ta element vključila v praktično nalogo. Nisem vedela, ali bi bilo bolje fotografirati vodno površino, iz vode navzven ali morda kako drugače. Ker me nasplošno sicer najbolj privlači arhitekturna fotografija in me je mentor Tadej Žnidarčič uspel spodbuditi v to smer, sem se odločila da skušam obe zanimanji združiti.

Za začetek in razvijanje ideje sem sprva fotografirala nekaj odsevov v vodi. Osredotočila sem se predvsem na odseve različnih stavb in arhitekturnih elementov, nato pa prišla na idejo, da bi fotografirala odseve stavb v vodnjakih. Izbrati sem nameravala starejše vodnjake v starih mestnih jedrih, vendar se mi celotna ideja ni zdela dovolj atraktivna in zanimiva, čeprav je morda tudi ena takšnih, ki še niso bile prav pogosto uporabljene.

Druga ideja je bila, da bi fotografirala kar iz vodnjaka navzven, vendar bi bila zaradi robu vodnjaka in oddaljenosti le-tega od stavb sama kompozicija in zajem glavnega motiva bolj zapletena in morda na določenih lokacijah že kar nemogoča. Kljub vsemu se mi je takšna ideja zdela zanimiva, a na nek način že videna. Predvsem odsevi v vodi so bili skozi desetletja že pogosto uporabljeni v fotografiji, jaz pa sem si želela ustvariti nekaj bolj izvirnega, sodobnejšega in morda na nek način abstraktnega.

Lotila sem se fotografiranje na različne načine, sproti dobivala nove ideje, brskala po spletu in iskala kaj, kar bi vzbudilo mojo pozornosti in me usmerilo v neko smer fotografiranja, ki bi me pritegnila. Po nekaj različnih uspelih in neuspešnih poizkusih se je razvila končna ideja, ki pa je seveda s seboj prinesla nove izzive, s katerimi se je bilo potrebno spopasti in najti rešitve.

2.2. PROBLEMI IN REŠITVE

Ker sem si zamislila precej unikatne fotografije, kjer še ne obstaja veliko podobnih primerov, je bilo bolj ali manj na meni, da razvijam idejo, iščem različne možnosti in poskušam ustvariti čim boljše fotografije s kar se da preprostim pristopom. Morala sem najti način fotografiranja, ki bi mi omogočal enostaven transport in prenašanje opreme z lokacije na lokacijo, možnost samostojnega dela, ter seveda učinkovito fotografiranje z željenimi končnimi rezultati.

2.2.1. Fotografiranje iz posode z vodo

Ko sem razvijala idejo in ugotovila, kakšen končni rezultat želim doseči, se mi je kot prvi način fotografiranja pojavila ideja o vodotesnem ohišju za fotoaparatus, ki bi ga potopila v neko posodo z vodo. V fotografijo sem želela zajeti celoten motiv zvonika, od tal pa vse do vrha strehe, istočasno pa sem želela fotografirati tako, da bi zajela površino vode, ki valovi in ima teksturo. Pri tem sem ugotovila, da bo fotografiranje iz posode z vodo problem, saj bi posoda ostala v kadru. V primeru uporabe lavorja ali škafa pa bi bilo to še bolj moteče in nemogoče, predvsem pa bi barvna plastika vplivala na končno barvo fotografije. Nato sem pomislila, da bi posoda bila steklena, vendar če sem želela zajeti površino vode s teksturo, bi le-ta morala biti res zelo velika, a bi kljub temu bil še vedno viden vsaj en rob. Tako bi morala le-tega računalniško odstranjevati, kar pa se meni osebno ni zdela prava rešitev, saj sem želela ustvariti pristne fotografije brez računalniške manipulacije.

Poleg problematike s samo posodo in z vodo, je bil naslednji problem dobiti vodotesno ohišje. Možna je bila izvedba z vodotesnim kompaktnim digitalnim fotoaparatom, kar pa se mi prav tako ni zdela idealna rešitev, saj je kvaliteta fotografije običajno v tovrstnem primeru malce slabša in bi se to videlo predvsem pri povečavi fotografij. Prav tako ti fotoaparati običajno omogočajo fotografiranje le v jpeg formatu, kar ni najboljše za kasnejšo obdelavo, pa čeprav gre le za manjše popravke kontrastov in barv.

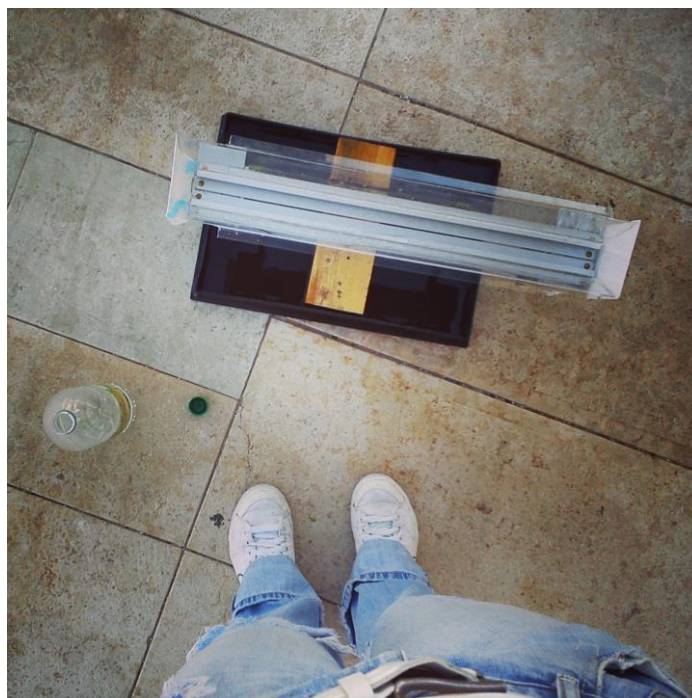
2.2.2. Odsev v ogledalu

Druga ideja, ki je bila v teoriji videti prepričljiva in obetavna, je bila fotografiranje odseva v ogledalu. Na tla postavljeno veliko ogledalo, na katerem stoji ali po katerem teče voda, bi odlično reflektiralo izbrani motiv. Fotografirala bi lahko od zgoraj navzdol, ter v ogledalu zajela željeni motiv. Problem pa se je pojavil, ko sem ugotovila, da mora ogledalo biti pod čim večjim naklonom, da motiv lahko primerno zajamem v objektiv. V tem primeru se zmanjša efektivna površina, ki jo lahko pod kotom fotografiram, kar pomeni, da bi potrebovala precej veliko ogledalo, stati pred ogledalom pa prav tako ne bi mogla, saj bi bila v tem primeru na fotografiji tudi jaz. Prav tako bi morala stati dovolj daleč stran od motiva, kar je na nekaterih lokacijah zaradi ozkih mestnih ulic nemogoče ali težko izvedljivo, istočasno pa bi bila že samo prenašanje in transport velikega ogledala precej naporna in najbrž včasih skoraj nemogoča. Pojavi se tudi problem s samo vodo, saj ne more ostati na ogledalu, če le tega postavimo pod določenim kotom. Rešitev bi sicer bila lahko tekoča voda, ki teče po površini ogledala, kar pa zaradi prej omenjenih težav tako ali tako ni bistveno pripomoglo h končni razrešitvi težave.

2.2.3. Tekoča voda po steklu

Po daljšem premisleku in več neuspešnih poskusih sem prišla do ideje, kjer se tekoča voda pretaka po prozorni površini kot nek slap. Najbolj enostavna rešitev je bila šipa, po kateri bi med fotografiranjem istočasno zlivala vodo, ter tako ustvarjala željeni učinek. Predvidevala sem, da bo vidno gibanje vode, gostota tekočine in ravno zaradi tega na koncu tudi rahlo popačen motiv.

S pomočjo prijatelja sem sestavila pripomoček (viden na sliki 22), ki mi je omogočal tovrstni način fotografiranja. Šlo je za šipo, ki sem jo pod rahlim kotom zataknila v leseno stojalo, na vrhu katere pa je bil neke vrste zbiralnik, zaradi česar se je voda lepše razporedila in bolj enakomerno tekla po steklu. Prav tako so stene zbiralnika služile tudi kot zaščita fotoaparata, da se voda ni polivala po njem. Celoten pripomoček, z lesenim stojalom vred, sem nato postavila v plastično posodo, ki mi je služila kot zbiralnik prelite vode. Le-to sem lahko ponovno uporabila, istočasno pa je posoda omogočala, da se tla okrog mene niso preveč razmočila in postala blatna ali preveč umazana. To se je na nekaterih lokacijah izkazalo za precej uporabno lastnost.

Slika 22: Moj pripomoček za fotografiranje

Na težavo pa sem naletela, ko sem se lotila fotografiranja v Puli. Malce neprevidno sem namreč vso opremo in pripomočke odložila na tla, pri čemer sem razbila steklo. Sprva sem mislila, da mi bo celoten dan fotografiranja odpadel, nato pa sem ugotovila, da je spodnji del stekla ostal precej velik in tako še vedno uporaben. Ker sem tako ostala brez zgornjega zbiralnika, sem bila primorana vodo zlivati neposredno na steklo. Kljub temu so fotografije izgledale bolj ali manj podobno, zato se mi je tudi takšen način zdel popolnoma sprejemljiv.

Naknadno sem dobila novo šipo, na katero potem sploh nisem pritrdila zgornjega lijaka, saj sem ugotovila, da je fotografiranje brez njega enako učinkovito, poleg tega pa sta bila sam transport in nošenje opreme v rokah precej lažja.

2.2.4. Lokacije

Nekako pričakovan problem so bile lokacije zvonikov. Res je, da se le-ti večinoma nahajajo na trgih, torej na odprtih površinah, a kljub temu gre za mesta, kjer so stavbe običajno precej skupaj, ulice ozke in nedostopne z avtomobili, kar je torej za fotografa lahko precejšen izziv. Prav tako so ponekod na kompozicijo in kvaliteto same fotografije vplivale tudi stavbe in drugi objekti v neposredni bližini, ki so z barvo ali obliko nekako motili zajem zvonika v objektiv. Včasih tudi premikanje in sprememba pogleda na zvonik nista pomagala pri rešitvi problema, zaradi česar sem nekaj fotografij bila primorana izločiti iz serije.

Bila sem tudi časovno omejena, zato nisem mogla ravno veliko vplivati na uro, kdaj bom na lokaciji. Poleg tega sem imela omejen proračun, zato se v večini primerov nisem mogla večkrat vrniti na isto lokacijo. Tako sem bila nekako prisiljena izkoristiti situacijo, v kateri sem se znašla v danem trenutku. Včasih so mi ravno zaradi tega nagajale sence, ki se jim pogosto nikakor nisem uspela ogniti. V primeru, da bi bolje poznala lokacije, kjer sem fotografirala, bi lažje načrtovala, ob katerem času se bom kje nahajala, tako pa je bilo to malce težje. Prav tako ponekod tudi to ne bi ravno veliko pomagalo, saj so stavbe večino časa obdane s takšnimi ali drugačnimi sencami. Nekaj fotografij v končni seriji ima torej sence, ki morda včasih motijo celotno fotografijo, spet drugje pa jo celo nekako popestrijo.

Največji problem sem zaznala pri zvoniku župnijske cerkve svetega Mavra v Izoli, ki se nahaja na vrhu hriba. Ob cerkvi je sicer precej odprta ploščad, vendar sem naletela na težavo pri parkiranih avtomobilih, saj je ploščad urejena kot parkirišče, ki pa nikoli ni prazno. Sprva sem vseeno uspela fotografirati z odprte strani, a kot sem že omenila, so avtomobili kvarili fotografijo, prav tako pa mi v tistem času ni ustrezala svetloba. Naslednjič sem cerkev fotografirala z druge strani, kjer mi je sama kompozicija bolj ustrezala in se skladala s serijo, a sem bila prostorsko zelo omejena, tako da sem le s težavo v objektiv zajela celoten zvonik. Kljub vsemu je bila prednost fotografiranja s te strani tudi ta, da med menoj in motivom ni bilo parkiranih avtomobilov.

Pomemben dejavnik je bilo seveda tudi vreme, ki mi je v splošnem sicer precej dobro služilo in mi tako omogočilo nemoteno fotografiranje, ter modro nebo na vseh fotografijah. Kljub temu sem imela zaradi vetrovnega vremena nekaj težav ob fotografiranju cerkve svete Evfemije, ki se nahaja na vrhu hriba v Rovinju, ter je locirana na zelo odprti lokaciji, ki gleda proti morju. Zaradi vetra sem imela precej težav s samo postavitvijo pripomočkov, saj se je veter upiral v šipo ter jo tako poskušal prevrniti. Ker sem imela v eni roki vodo ter v drugi fotoaparat, mi ni preostalo drugega, kot z nogo pridrževati šipo. Na koncu mi je kljub malce bolj zapletenemu pristopu fotografiranje vseeno uspelo.

2.2.5. Odsevi v steklu

Težava, na katero niti pomislila nisem, da bi se lahko pojavila, so bili odsevi v steklu. Pogosto se je v sami šipi videl odsev objektov za menoj, ter seveda odsev mene v vlogi fotografinje. To sem ugotovila šele, ko sem že uspela fotografirati nekaj lokacij, ter sem fotografije nato pregledovala na računalniku. Odsevi so bili preveliki in preveč moteči, da bi jih lahko odstranila z manjšimi računalniškimi posegi, zato sem ugotovila,, da mi ne preostane nič drugega, kot da lokacije ponovno fotografiram. Naslednjič sem imela pri sebi črno blago, ki sem ga nato pognila čez zadnjo stran šipe tako, da sem s tem onemogočila razne odboje svetlobe in torej tudi možne odseve.

2.3. REALIZACIJA

2.3.1. Zvoniki kot motiv

Za motiv sem si izbrala zvonike cerkva v obalnih istrskih mestih. Odločila sem se za fotografiranje v večjih krajih od Kopra do Pule in v objektiv zajela tamkajšnje najpomembnejše oziroma najbolj prepoznavne zvonike. Poleg lokacij, ki so bile izbrane za končni izbor, sem fotografirala tudi nekaj zvonikov, ki se nahajajo v manjših obalnih krajih, pa tudi več zvonikov v enem samem mestu. Vendar so bili le-ti vizualno zelo drugačni in predvsem niso izgledali tipično istrsko, zato se niso skladali s celotno serijo. Na koncu sem torej izbrala vizualno bolj podobne zvonike; v večini primerov so to kampanile, torej zvoniki, ki stojijo ločeno od cerkve.

Zvoniki se mi zdijo nekaj, kar predstavlja veličino - so visoki, vizualno zanimivi, hkrati pa imajo nekakšen simbolni pomen. Predvsem v tem geografskem delu imajo nek tipičen izgled in podobne arhitekturne značilnosti, zato menim, da jih le-to toliko bolj povezuje kot serijo. Gre za zvonike, ki so umetnostno-zgodovinsko gledano bolj italijanskega izgleda, kar pa se ujema tudi z zgodovino in lokacijo krajev, saj je Italija blizu in je seveda vpliv tamkajšnje arhitekture in kulture segal tudi na področje Istre. Zvoniki, ki sem jih zajela v objektiv, so sicer večinoma bolj v srednjeveško-beneškem slogu, vsi pa so bili zgrajeni ali pa rekonstruirani nekje okrog 17. stoletja ali pa celo kasneje.

Hkrati izgled teh zvonikov že takoj povezujemo z bližino morja in vode, saj na podlagi znanja, ki ga imamo, lahko že po arhitekturi sklepamo, da se nahajajo bližje obali. Prav zaradi povezave z bližino vode sem si izbrala zvonike, ki se nahajajo v obalnih mestih, saj jih tako lažje povezujemo z vodo in morjem. Kljub temu je pogled na njih nemogoč, če bi jih fotografirali neposredno z morja, zato nam je vizualno tudi takoj jasno, da so fotografije nastale na drugačen način. Vseeno pa je zaradi žabje perspektive pogled nanje že sam po sebi neobičajen, zaradi plasti vode pa še toliko bolj nenavaden.

Zaradi višine zvonikov sem se odločila za vertikalno kompozicijo, ki omogoča, da lažje zajamem motiv, prav tako pa se mi zdi, da s tem nekako poudarim višino in vzgon samih zgradb. Prav tako se voda pretaka od zgoraj navzdol, kar daje morda nekakšen občutek padajoče vode oziroma slapu, kar še dodatno teži k temu, naj bo kompozicija vertikalna.

2.3.2. Pretakanje vode po steklu

Že lep čas sem vedela, da bom v diplomsko delo poskušala vključiti element vode. Ne vem zakaj, najbrž, ker imam rada vodo, jo z veseljem fotografiram, hkrati pa je zanimiva in vedno drugačna, neponovljiva. Sprva nisem bila prepričana, kako jo bom vključila v fotografije, nato pa sem ob samem razvijanju ideje prišla do zamisli o pretakanju vode po steklu.

Zanimivo je, kako se le-ta brez nekega pravila pretaka po njem in dela različne teksture in vzorce, na katere kot fotografiji nimamo vpliva. Voda deluje kot neka samostojna inteligenca, ki si sama izbira pot, ter s premikanjem na trenutke res deluje kot živo bitje, ki ve, kaj počne, čeprav je pretakanje v resnici bolj ali manj naključno. Pravzaprav je zame prav v tem čar tovrstne fotografije, saj je večji del zajetega trenutka naključen in prav tako neponovljiv. Vsaka fotografija, ki jo ustvarimo, je unikatna. To sicer lahko rečemo za skoraj vsako fotografijo, ki ni narejena v nadzorovanih studijskih pogojih, vendar menim, da je v tem primeru neponovljivost še bolj očitna.

Voda kot snov ne da le dodatne teksture, temveč fotografiji doda tudi neko gibanje in dinamiko. Motiv, ki je v osnovi čisto statičen in od katerega nikakor ne pričakujemo nekih premikov in odstopanj, v tem primeru oživi, saj mu gibanje vode daje določene krivine in nenavadne oblike. Končna fotografija je torej iznakažena, popačena, vendar ravno zaradi tega vizualno drugačna in zanimiva.

2.3.3. Končni izbor fotografij

Pri fotografijah, ki sem jih uvrstila v končni izbor, sem bila pozorna predvsem na približno podobno postavitvev in svetlobo, tako da se fotografije kompozicijsko in barvno nekako ujemajo in povezujejo. Prav tako sem bila pozorna na to, da motivi na njih niso preveč odrezani, ter da imajo nekako podobno količino neba in tal. Skušala sem se tudi ozirati, da ne vsebujejo preveč senčnih predelov, čemur pa se mi pri nekaterih ni uspelo popolnoma ogniti.

Poleg osnovnih dejavnikov za končni izbor sem tokrat morala upoštevati tudi element vode. Pozorna sem bila na to, kakšne vzorce ustvarja le-ta, ter seveda na to, kako voda popači kakšno fotografijo in katera je vizualno bolj zanimiva. Nekatere oblike so enostavno tako edinstvene in nenavadne, da jih je bilo skoraj nujno vključiti v končni izbor.

Sama sem sicer naredila nek ožji izbor fotografij, pri končnem izboru pa mi je svetoval mentor Tadej Žnidarčič, tako da sva skupaj določila, katere fotografije najbolj smiselno tvorijo serijo. Izbrala sva enajst fotografij, in sicer so to spodaj prikazane slike od 23 do 33.

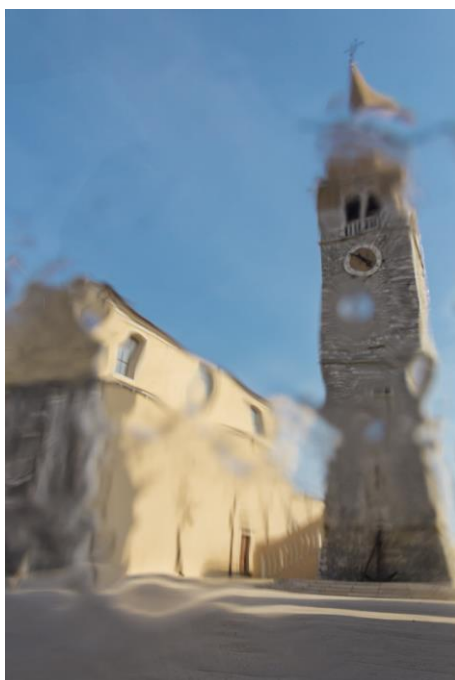
Slika 23: Župnijska cerkev Marijinega vnebovzetja v Kopru, digitalna fotografija, 30x45 cm, 15. april 2013

Slika 24: Župnijska cerkev svetega Mavra v Izoli, digitalna fotografija, 30x45 cm, 25. april 2013

Slika 25: Župnijska cerkev svetega Jurija v Piranu, digitalna fotografija, 30x45 cm, 25. april 2013

Slika 26: Župnijska cerkev Vnebohoda Blažene Device Marije v Umagu, digitalna fotografija, 30x45 cm, 17. april 2013

Slika 27: Župnijska cerkev Sv. Marije, Sv. Maksimilijana in Sv. Pelagije v Novigradu, digitalna fotografija, 30x45 cm, 17. april 2013

Slika 28: Zvonik stolnice Marijinega vnebovzetja, znane tudi kot Evfrazijeve bazilike v Poreču, digitalna fotografija, 30x45 cm, 19. april 2013

Slika 29: Župnijska cerkev Sv. Martina v Vrsarju, digitalna fotografija, 30x45 cm, 25. april 2013

Slika 30: Župnijska cerkev sv. Evfemije v Rovinju, digitalna fotografija, 30x45 cm, 19. april 2013

Slika 31: Župnijska cerkev sv. Kuzme in Damjana v Fažani, digitalna fotografija, 30x45 cm, 18. april 2013

Slika 32: Katedrala vnebovzetja Blažene device Marije v Puli, digitalna fotografija, 30x45 cm, 18. april 2013

Slika 33: Cerkev sv. Frančiška v Puli, digitalna fotografija, 30x45 cm, 18. april 2013

ZAKLJUČEK

Ob fotografiranju serije sem se spopadala z mnogimi nepredvidenimi izzivi, kar se mi je zdelo zanimivo, saj sem tako imela nekakšno preizkušnjo same sebe kot fotografinje, hkrati pa sem spoznala, kako se znajdem v nepredvidljivih in nenavadnih okoliščinah. Izkazalo se je, da na vsak način poskušam najti neko rešitev in iz situacije, ne glede na težavo, poskušam pridobiti največ. Naučila sem se tudi, da je bolje dvakrat obiskati isto lokacijo ali pa na njej preživeti več časa, saj tako lažje prilagajaš uro fotografiranja in tako motiv ujameš v takšni svetlobi, kot bi bila najbolj primerna. V mojem primeru vseh lokacij nisem uspela obiskati večkrat, zato so nekatere fotografije nastale ob času, ki zaradi svetlobe in senc ni najbolj ustrezal mojim željam.

Zanimivo in na trenutke smešno se mi je zdelo, kako sem izstopala iz množice, ko sem fotografirala. Mnogi ljudje so se ustavljali in opazovali, kaj počnem, nekateri pa so se opogumili in mi postavili kakšno vprašanje. Vsem se je zdelo moje delo nekaj povsem novega in neobičajnega, kar mi je dalo še dodatno motivacijo in potrditev, da ustvarjam nekaj res precej unikatnega, kar je bil nekako tudi moj cilj.

Zelo me je presenetilo, ko so si kasneje ljudje ogledovali moje fotografije in me začeli spraševati, kako sem dosegla takšne učinke in, ali sem za tak efekt uporabila kakšen program za obdelavo fotografij. Ko sem jim povedala, da tu ni nobene računalniške obdelave, so se začeli spraševati, kako je torej možno sploh doseči takšen rezultat. Večina je v tem primeru predvidevala, da je voda tekla neposredno po leči objektivu, vendar so istočasno bili mnenja, da se takšnega tveganja ne bi lotila. Pojasnjevala sem, kakšen postopek sem uporabila in tako je bilo vsem malce bolj jasno, kako so nastale fotografije. Zdi pa se mi res zanimivo, da sem uspela ustvariti nekaj, zaradi česar se ljudje sprašujejo, kako in zakaj je nekaj nastalo.

Ugotovila sem, da voda kot element ni nekaj, kar bi lahko umetnik smiselno uporabil ob prav vsakem motivu. Izbira mora biti upravičena, logična in se mora nekako navezovati na vsebino in motive, ki se nahajajo na fotografiji poleg vode. Glede na

vse možne interpretacije, ki jih ponuja voda kot snov, je tudi spekter izbire drugih motivov precej širok, vendar je kljub temu pametno biti previden in preiščljeno izbrati in povezati vse skupaj v smiselno celoto. Treba je le razmisliti, kaj želimo s fotografijo prikazati in kakšna voda bi v našem primeru najbolj ustrezala v kontekst.

Ker sem kot motiv uporabila zvonike, se mi zdi zanimivo, kako ljudje podzavestno takoj v kontekst vključimo religijo in bolj poduhovljene razlage. Očitno nam je vloga zvonika že vcepljena v zavest, saj je ta arhitektura nekaj, kar nam je v Sloveniji že od rojstva poznano. Obdani smo s cerkvami in zvoniki ter posledično tudi z vero, ne glede na to, ali sami verujemo ali ne.

Preko raziskovanja tovrstne tematike sem prišla do ugotovitve, da res ne obstaja prav veliko podobnih fotografij, oziroma nisem našla sploh nobene podobne fotografske serije ali samostojne fotografije. Obstaja torej nekaj podobnosti ter nekaj fotografov, ki so na drugačne načine vodo zajeli v objektiv, vendar je princip, ki sem ga uporabila jaz, očitno res precej unikatno in še neraziskan. Ravno zato me še toliko bolj mika, da bi s tovrstnim fotografiranjem nadaljevala in ga skušala še bolj razviti in raziskati. Običajno prav tisto, kar ni preveč razširjeno, naredi tvoje delo unikatno in prepoznavno.

MONOGRAFSKE PUBLIKACIJE

- BACHELARD, Gaston. *Voda in sanje*: Esej o imaginaciji snovi. Ljubljana: Studia Humanitatis, 2011.
- BACHELARD, Gaston. *Poetika sanjarije*. Ljubljana: Študentska založba, 2011.
- BATCHEN, Geoffrey. *Goreč od želje*: Zasnovanje fotografije. Ljubljana: Studia Humanitatis, 2010.
- CHARLESWORTH, Max. *Filozofija in religija od Platona do postmodernizma*. Ljubljana: KUD Logos, 2011.
- JONES, Clarence. *Joseph Turner: Življenje in delo*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, 1995.
- KORITNIK, Žiga. *Jezero - The Lake*. Kranj: Klopotec, 2009.
- GERM Tine, MAHNIČ Katja, OSTAN Nina, PODLIPNIK Bernarda. *Umetnostna zgodovina*: slikovna zbirka za splošno maturo. Ljubljana: Državni izpitni center, 2008.
- MODIC, Marko. *Excentrix*. Ljubljana: EWO, 1998.
- SOSIČ, Sarival. *Fotograf Avgust Berhold: fotograf z začetka stoletja*. Ljubljana: ROKUS, 1997.
- STELE, France. *Sporočilo iz davnine*; Komenda: samozaložba F. Stele, 1992.
- SWINGLEHURST, Edmund. *Claude Monet: Življenje in delo*; Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, 1995.
- ZEPAN, Matjaž Bogdan. *Pot k svetlobi*: evolucija duše skozi življenje. Ljubljana: samozaložba M. B. Zepan, 2011.

SPLETNI VIRI

- PETRON, Christian. *History of underwater image*. Digital edition, 2011.
Dostopno na naslovu:
http://www.cinamarine.net/ebook/History_of_underwater_image.pdf.
Citirano: 02.5.2013.
- Članek na spletni strani *Filmsnotdead* www.filmsnotdead.com. Dostopno na naslovu: <http://www.filmsnotdead.com/2012/02/26/the-worlds-first-underwater-photograph>. Citirano: 02.5.2013.
- Članek na spletni strani *National Media Museum* www.nationalmuseum.org.uk. Dostopno na: <http://www.nationalmuseum.org.uk/Collection/CollectionSelections/HistoryOfPhotography.aspx>. Citirano: 04.07.2013.
- Uradna spletna stran *Barrya Toranta* www.barrytoronto.com. Dostopno na: http://www.barrytoronto.com/gal_writingonwater.html. Citirano: 08.07.2013.
- Članek o Christy Lee Rogers na spletni strani *This is the What* www.thisisthewhat.com. Dostopno na: <http://www.thisisthewhat.com/2013/01/10-minutes-with-christy-lee-rogers/>. Citirano: 08.07.2013.
- Članek o Christy Lee Rogers na spletni strani *Astrum People* www.astrumpeople.com. Dostopno na: <http://astrumpeople.com/christy-lee-rogers-amazing-underwater-water-photography/>. Citirano: 12.07.2013.
- Uradna spletna stran *Christy Lee Rogers* www.christyrogers.com. Dostopno na: <http://www.christyrogers.com/home.html>. Citirano: 08.07.2013.
- Članek o Dunji Wedam na strani *Fotosalon* www.fotosalon.si. Dostopno na: <http://www.fotosalon.si/novice/241-otvoritev-razstave-dunje-wedam-urbano-zrcaljenje>. Citirano: 08.07.2013.

- Uradna spletna stran *Marka Modica* www.markomodic.org. Dostopno na: <http://www.markomodic.org>. Citirano: 24.6.2013.
- Članek William Thompson - 100 years of underwater photography? Na strani *The British Society of Underwater Photographers* <http://www.bsoup.org>. Dostopno na: http://www.bsoup.org/Articles/William_Thompson.php. Citirano: 12.07.2013.

SEZNAM SLIKOVNEGA GRADIVA

- Slika 1: Prvi dokumentirani poskus podvodnega fotografiranja Williama Thompsona (1856) <PETRON, Christian. *History of underwater image*. Digital edition, 2011 (p. 4)>... 2
- Slika 2: Boutanov primer podvodnega ohišja iz leta 1893 <PETRON, Christian. *History of underwater image*. Digital edition, 2011 (p. 12)> 4
- Slika 3: Podvodni 'Avtoportret' Luisa Boutana (ok. 1890) <http://3.bp.blogspot.com/-5VYQ_1IRrsA/TVqdM2DHoYI/AAAAAAAAAGo/0W7NATat30w/s200/001hqr0.jpg>.. 5
- Slika 4: Skiciran primer Williamsonove podvodne komore za fotografiranje (ok. 1912)
<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/0d/Williamson_drawing.png/300px-Williamson_drawing.png> 6
- Slika 5: Prva barvna fotografija W. H. Longleya (1917)
<<http://images.fineartamerica.com/images-medium-large/example-of-first-underwater-photography-w-h-longley-and-charles-martin.jpg>> 7
- Slika 6: Barvna podvodna fotografija W. H. Longleya in Charlesa Martina, objavljena v National Geographic leta 1927
<<http://photography.nationalgeographic.com/photography/photographers/first-underwater-article.html>> 7
- Slika 7: Monetova slika z naslovom 'Impresija' (1872) <<http://www.claude-monet.com/images/paintings/impression-sunrise.jpg>> 9
- Slika 8: Slika Williama Turnerja z naslovom 'Fort Vimieux' (1831)
<<http://uploads6.wikipaintings.org/images/william-turner/fort-vimieux.jpg>>..... 10
- Slika 9: Fotografija Petra Henrya Emersona z naslovom 'Nabiranje vodnih lilij' (1886)
<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ec/Peter_Henry_Emerson_%28British,_born_Cuba_-_Gathering_Water-Lilies_-_Google_Art_Project.jpg> 11
- Slika 10: 'Breze' in nevpadljiv odsev v močvirnatih tleh (ok. 1905) <SOSIČ, Sarival. *Fotograf Avgust Berhold: fotograf z začetka stoletja*; Ljubljana: ROKUS, 1997 (p. 40)>... 12
- Slika 11: 'Ladje v pristanišču' ob oblačnem dnevu (pred 1914) <SOSIČ, Sarival. *Fotograf Avgust Berhold: fotograf z začetka stoletja*; Ljubljana: ROKUS, 1997 (p. 72)>... 13
- Slika 12: Dramatična Bertholdova fotografija gradu 'Devin' (ok. 1906) <SOSIČ, Sarival. *Fotograf Avgust Berhold: fotograf z začetka stoletja*; Ljubljana: ROKUS, 1997 (p. 68)>..... 14

Slika 13: ' <i>Ženski akt</i> ' z odsevom v vodi (ok. 1907) <SOSIČ, Sarival. <i>Fotograf Avgust Berhold</i> : fotograf z začetka stoletja; Ljubljana: ROKUS, 1997 (p. 156)>	15
Slika 14: Odbleski in valovanje na vodni površini <STELE, France. <i>Sporočilo iz davnine</i> . Komenda: samozaložba F. Stele, 1992 (p. 62)>	16
Slika 15: Ena od fotografij iz Modicove serije ' <i>H2O</i> ' (med 1990 in 1993) < http://www.markomodic.org/1_Photohraphy/1.5h2o/1.5%20photography%20h2O/marko%20modic%20H2O%202.jpg >	18
Slika 16: Ena izmed fotografij Barrya Toranta iz serije ' <i>Writing on the Water</i> ' (2009) < http://www.barrytoranto.com/gal_writingonwater/wa_06_wow106.jpg >	20
Slika 17: Ena od Koritnikovih fotografij iz serije ' <i>Jezero</i> ' (pred 2009) < http://www.ukom.gov.si/uploads/pics/Jezero_By_Ziga_Koritnik.jpg >	21
Slika 18: Fotografija Christy Lee Rogers z naslovom ' <i>Rapture</i> ' iz serije ' <i>Odyssey</i> ' (2011) < http://www.christyrogers.com/collect9/assets/5_1784sm.jpg >	22
Slika 19: Fotografija Christy Lee Rogers z naslovom ' <i>Black Moon</i> ' iz serije ' <i>Reckless Unbound</i> ' (2012) < http://www.christyrogers.com/collect10/assets/Rogers_9925_Black%20Moon.jpg >	23
Slika 20: Ena od zanimivih fotografij Dunje Wedam iz serije ' <i>Urbano zrcaljenje</i> ' (pred 2011) < http://tourism-kranj.mailee.net/documents/tourism-kranj/images/06_novice/54f0b0c509b4cf0ef5e598434d5ca201.jpeg >	25
Slika 21: Ena od Modicovih fotomontaž (pred 2011) < http://www.markomodic.org/1_Photohraphy/1.1photomontage/1.1%20photography%20PHOTOMONTAGE/marko%20modic%20photomontage%203.jpg >	35
Slika 22: Moj pripomoček za fotografiranje	44
Slika 23: Župnijska cerkev Marijinega vnebovzetja v Kopru, digitalna fotografija, 30x45 cm, 15. april 2013.....	53
Slika 24: Župnijska cerkev svetega Mavra v Izoli, digitalna fotografija, 30x45 cm, 25. april 2013	53
Slika 25: Župnijska cerkev svetega Jurija v Piranu, digitalna fotografija, 30x45 cm, 25. april 2013	54
Slika 26: Župnijska cerkev Vnebohoda Blažene Device Marije v Umagu, digitalna fotografija, 30x45 cm, 17. april 2013.....	54
Slika 27: Župnijska cerkev Sv. Marije, Sv. Maksimilijana in Sv. Pelagije v Novigradu, digitalna fotografija, 30x45 cm, 17. april 2013.....	55

Slika 28: Zvonik stolnice Marijinega vnebovzetja, znane tudi kot Evfrazijeve bazilike v Poreču, digitalna fotografija, 30x45 cm, 19. april 2013.....	55
Slika 29: Župnijska cerkev Sv. Martina v Vrsarju, digitalna fotografija, 30x45 cm, 25. april 2013	56
Slika 30: Župnijska cerkev sv. Evfemije v Rovinju, digitalna fotografija, 30x45 cm, 19. april 2013	56
Slika 31: Župnijska cerkev sv. Kuzme in Damjana v Fažani, digitalna fotografija, 30x45 cm, 18. april 2013.....	57
Slika 32: Katedrala vnebovzetja Blažene device Marije v Puli, digitalna fotografija, 30x45 cm, 18. april 2013.....	57
Slika 33: Cerkev sv. Frančiška v Puli, digitalna fotografija, 30x45 cm, 18. april 2013	58

VSEBINA PRILOŽENEGA DVD NOSILCA

- Enajst diplomskih fotografij v jpeg formatu
- Teoretična diplomska naloga v pdf formatu

O AVTORICI

Anja Perše, rojena 5. aprila 1988 v Ljubljani, sem prvih dvanajst let življenja preživela na Duplici pri Kamniku, nato pa od selitve dalje živim in ustvarjam na Viru pri Domžalah.

Od leta 2012 pišem blog, kjer sproti objavljam svoje fotografije in druge projekte. S tem sem bolj redno začela v času študijske izmenjave na ESAD-u na Portugalskem, kamor sem odšla septembra 2012 in tam nato preživela pet mesecev.

Junija 2013 sem v galeriji ŠOLT v Ljubljani otvorila svojo prvo samostojno fotografsko razstavo z naslovom *Igreja de agua*. Razstavila sem svoje diplomske fotografije in pa serijo fotografij, ki so nastale v času mojega bivanja na Portugalskem.

Umetniško delujem na področju fotografije, videa in multimedijev.

Elektronski naslov: anja.perse@gmail.com

Blog: www.anjaperse.wordpress.com

Izjava o avtorstvu

Podpisana Anja Perše izjavljam, da sem avtorica diplomskega dela z naslovom »Vpliv vode v fotografiji«.